Euroopan parlamentti
2024-2029

HYVÄKSYTYT TEKSTIT

P10_TA(2026)0147

Komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus

Euroopan parlamentin päätöslauselma 29. huhtikuuta 2026 komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksesta (2025/2239(INI))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) ja erityisesti sen 2 artiklan, 3 artiklan 1 kohdan, 3 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan, 4 artiklan 3 kohdan sekä 5, 6, 7, 11, 19 ja 49 artiklan,

– ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) ja erityisesti sen artiklat, jotka liittyvät demokratian, oikeusvaltion ja perusoikeuksien kunnioittamiseen, suojelemiseen ja edistämiseen unionissa, mukaan lukien sen 70, 258, 259, 260, 263, 265 ja 267 artiklan,

– ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan, jäljempänä ’perusoikeuskirja’,

– ottaa huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön,

– ottaa huomioon 8. heinäkuuta 2025 annetun komission tiedonannon ”Oikeusvaltiokertomus 2025 – Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” (COM(2025)0900) ja sen liitteen, joka sisältää suosituksia jäsenvaltioille,

– ottaa huomioon yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi 16. joulukuuta 2020 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) 2020/2092[1] (ehdollisuusasetus),

– ottaa huomioon Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja

[1] EUVL L 433 I, 22.12.2020, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2092/oj.

varainhoitosäännöistä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä 24. kesäkuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060[2] (yhteisiä säännöksiä koskeva asetus),

– ottaa huomioon unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä 23. syyskuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509[3] (varainhoitoasetus) ja erityisesti sen 6 artiklan 3 kohdan,

– ottaa huomioon kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelman perustamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1381/2013 ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 390/2014 kumoamisesta 28. huhtikuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/692[4],

– ottaa huomioon komission ehdotuspaketin uudeksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi 2028–2034,

– ottaa huomioon YK:n sopimukset ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojaamiseksi, kuten ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen, yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista, julistuksen kansallisiin tai etnisiin, uskonnollisiin ja kielellisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksista, YK:n vähemmistöasioiden foorumin suositukset ja YK:n yleisen määräaikaisarvioinnin yhteydessä annetut suositukset ja raportit samoin kuin YK:n sopimuselinten oikeuskäytännön ja YK:n ihmisoikeusneuvoston kaikki erityismenettelyt,

– ottaa huomioon YK:n periaatteet kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden asemasta (Pariisin periaatteet), jotka hyväksyttiin 20. joulukuuta 1993 YK:n yleiskokouksen päätöslauselmalla 48/134,

– ottaa huomioon vuonna 1998 hyväksytyn YK:n ihmisoikeuksien puolustajia koskevan julistuksen ja kesäkuussa 2004 hyväksytyt ihmisoikeuksien puolustajia koskevat EU:n suuntaviivat,

– ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen, Euroopan sosiaalisen peruskirjan, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT)

---

2 EUVL L 231, 30.6.2021, s. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj.

3 EUVL L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.

4 EUVL L 156, 5.5.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/692/oj.

oikeuskäytännön ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean tapauskäytännön sekä Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen, ministerikomitean, ihmisoikeusvaltuutetun, Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission, syrjimättömyyttä, monimuotoisuutta ja osallisuutta käsittelevän ohjauskomitean, Venetsian komission ja muiden Euroopan neuvoston elinten yleissopimukset, suositukset, päätöslauselmat, lausunnot ja raportit,

– ottaa huomioon naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen,

– ottaa huomioon alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan ja kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen,

– ottaa huomioon Euroopan neuvoston eurooppalaisen komitean kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi (CPT) julkaiseman 34. raportin vuoden 2024 toiminnasta,

– ottaa huomioon Euroopan neuvoston lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) 25. yleisen toimintakertomuksen (2024),

– ottaa huomioon 23. toukokuuta 2007 tehdyn Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin välisen yhteisymmärryspöytäkirjan ja 17. joulukuuta 2024 annetut neuvoston päätelmät EU:n prioriteeteista Euroopan neuvoston kanssa vuosina 2025–2026 tehtävälle yhteistyölle,

– ottaa huomioon 12. maaliskuuta 2025 hyväksytyn ja 13. toukokuuta 2025 allekirjoitettavaksi avatun Euroopan neuvoston yleissopimuksen asianajajan ammatin suojelemisesta,

– ottaa huomioon 9. maaliskuuta 2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä[5],

– ottaa huomioon 25. lokakuuta 2016 antamansa päätöslauselman suosituksista komissiolle demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevan EU:n järjestelmän perustamisesta[6],

– ottaa huomioon 20. joulukuuta 2017 annetun SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen komission ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen

---

5 EUVL L 65, 11.3.2016, s. 1, http://data.europa.eu/eli/dir/2016/343/oj.
6 EUVL C 215, 19.6.2018, s. 162.

toteamisesta, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta (COM(2017)0835),

– ottaa huomioon 7. helmikuuta 2018 antamansa päätöslauselman vähemmistöjen suojelusta ja syrjimättömyydestä EU:n jäsenvaltioissa[7],

– ottaa huomioon 1. maaliskuuta 2018 antamansa päätöslauselman komission päätöksestä käynnistää SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen menettely Puolan tilanteen johdosta[8],

– ottaa huomioon 19. huhtikuuta 2018 antamansa päätöslauselman tarpeesta luoda eurooppalaisten arvojen väline perusarvoja Euroopan unionissa paikallisella ja kansallisella tasolla edistävien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen tukemiseksi[9],

– ottaa huomioon 12. syyskuuta 2018 antamansa päätöslauselman ehdotuksesta, jolla neuvostoa pyydetään toteamaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja[10],

– ottaa huomioon 13. marraskuuta 2018 antamansa päätöslauselman vähemmistöjä koskevista vähimmäisnormeista EU:ssa[11],

– ottaa huomioon 14. marraskuuta 2018 antamansa päätöslauselman kattavan EU-mekanismin tarpeesta demokratian, oikeusvaltion ja perusoikeuksien suojelemiseksi[12],

– ottaa huomioon 3. huhtikuuta 2019 annetun komission tiedonannon ”Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – Tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet” (COM(2019)0163),

– ottaa huomioon 17. heinäkuuta 2019 annetun komission tiedonannon ”Oikeusvaltioperiaatteen lujittaminen unionissa – Toimintasuunnitelma” (COM(2019)0343),

– ottaa huomioon 7. lokakuuta 2020 antamansa päätöslauselman demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevan EU:n järjestelmän perustamisesta[13],

---

7 EUVL C 463, 21.12.2018, s. 21.
8 EUVL C 129, 5.4.2019, s. 13.
9 EUVL C 390, 18.11.2019, s. 117.
10 EUVL C 433, 23.12.2019, s. 66.
11 EUVL C 363, 28.10.2020, s. 13.
12 EUVL C 363, 28.10.2020, s. 45.
13 EUVL C 395, 29.9.2021, s. 2.

– ottaa huomioon 13. marraskuuta 2020 antamansa päätöslauselman covid-19-toimenpiteiden vaikutuksesta demokratiaan, oikeusvaltioon ja perusoikeuksiin[14],

– ottaa huomioon 17. joulukuuta 2020 antamansa päätöslauselman eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta ”Minority SafePack” – miljoona allekirjoitusta Euroopan monimuotoisuuden puolesta[15],

– ottaa huomioon 11. maaliskuuta 2021 antamansa päätöslauselman EU:n julistamisesta hlbtiq-vapauden alueeksi[16],

– ottaa huomioon 10. kesäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman oikeusvaltiotilanteesta Euroopan unionissa ja ehdollisuusjärjestelmästä annetun asetuksen (EU, Euratom) 2020/2092 soveltamisesta[17],

– ottaa huomioon 24. kesäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman komission oikeusvaltiokertomuksesta 2020[18],

– ottaa huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin korruption torjunnasta sekä neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS ja sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen korvaamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 muuttamisesta,

– ottaa huomioon 8. heinäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman suuntaviivojen laatimisesta unionin talousarvion suojaamista koskevan yleisen ehdollisuusjärjestelmän soveltamiseksi[19],

– ottaa huomioon 16. syyskuuta 2021 antamansa päätöslauselman suosituksista komissiolle sukupuolistuneen väkivallan määrittelemisestä uudeksi rikollisuuden alaksi, joka mainitaan SEUT 83 artiklan 1 kohdassa[20],

– ottaa huomioon 11. marraskuuta 2021 antamansa päätöslauselman demokratian, tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden vahvistamisesta EU:ssa: yksityis- ja rikosoikeudellisten keinojen aiheeton käyttö toimittajien, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan vaientamiseksi[21],

---

14 EUVL C 415, 13.10.2021, s. 36.
15 EUVL C 445, 29.10.2021, s. 70.
16 EUVL C 474, 24.11.2021, s. 140.
17 EUVL C 67, 8.2.2022, s. 86.
18 EUVL C 81, 18.2.2022, s. 27.
19 EUVL C 99, 1.3.2022, s. 146.
20 EUVL C 117, 11.3.2022, s. 88.
21 EUVL C 205, 20.5.2022, s. 2.

– ottaa huomioon 15. joulukuuta 2021 antamansa päätöslauselman korruption, sääntöjenvastaisten menojen ja EU:n ja jäsenvaltioiden varojen väärinkäytön välttämiseen hätäapurahastojen ja kriiseihin liittyvien menoalojen tapauksessa tähtäävien ennaltaehkäisevien toimenpiteiden arvioinnista[22],

– ottaa huomioon 8. maaliskuuta 2022 antamansa päätöslauselman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventumisesta Euroopassa[23],

– ottaa huomioon 10. maaliskuuta 2022 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatteesta ja unionin tuomioistuimen päätöksen seurauksista[24],

– ottaa huomioon 19. toukokuuta 2022 antamansa päätöslauselman komission oikeusvaltiokertomuksesta 2021[25],

– ottaa huomioon 9. kesäkuuta 2022 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatteesta ja mahdollisesta Puolan kansallisen elpymissuunnitelman hyväksymisestä[26],

– ottaa huomioon 15. syyskuuta 2022 antamansa päätöslauselman perusoikeuksien tilanteesta Euroopan unionissa vuosina 2020 ja 2021[27],

– ottaa huomioon 15. syyskuuta 2022 antamansa päätöslauselman ehdotuksesta neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja[28],

– ottaa huomioon 20. lokakuuta 2022 antamansa päätöslauselman hlbtiq+-henkilöihin kohdistuvien viharikosten lisääntymisestä kaikkialla Euroopassa hiljattain Slovakiassa tapahtuneen homofobisen murhan valossa[29],

– ottaa huomioon 10. marraskuuta 2022 antamansa päätöslauselman rodullisesta oikeudenmukaisuudesta, syrjimättömyydestä ja rasismintorjunnasta EU:ssa[30],

– ottaa huomioon 24. marraskuuta 2022 antamansa päätöslauselman arviosta siitä, noudattaako Unkari ehdollisuusasetuksen

---

22 EUVL C 251, 30.6.2022, s. 48.
23 EUVL C 347, 9.9.2022, s. 2.
24 EUVL C 347, 9.9.2022, s. 168.
25 EUVL C 479, 16.12.2022, s. 18.
26 EUVL C 493, 27.12.2022, s. 108.
27 EUVL C 125, 5.4.2023, s. 80.
28 EUVL C 125, 5.4.2023, s. 463.
29 EUVL C 149, 28.4.2023, s. 22.
30 EUVL C 161, 5.5.2023, s. 10.

oikeusvaltioperiaatetta koskevia ehtoja, ja Unkarin elpymis- ja palautumissuunnitelman tilanteesta[31],

– ottaa huomioon 30. maaliskuuta 2023 antamansa päätöslauselman oikeusvaltiokertomuksesta 2022 – Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa[32],

– ottaa huomioon 18. huhtikuuta 2023 antamansa päätöslauselman EU:n ja Euroopan neuvoston välisistä institutionaalisista suhteista[33],

– ottaa huomioon 1. kesäkuuta 2023 antamansa päätöslauselman oikeusvaltiorikkomuksista ja perusoikeusloukkauksista Unkarissa ja jäädytetyistä EU:n varoista[34],

– ottaa huomioon Pegasus-ohjelman ja vastaavien vakoiluohjelmien käyttöä selvittävän tutkintavaliokunnan (PEGA) mietinnön ja 15. kesäkuuta 2023 antamansa suosituksen neuvostolle ja komissiolle epäilyjä unionin oikeuden rikkomisesta ja unionin oikeutta sovellettaessa tapahtuneesta hallinnollisesta epäkohdasta Pegasus-ohjelman ja vastaavien vakoiluohjelmien käytön yhteydessä koskevan tutkinnan johdosta[35],

– ottaa huomioon 11. heinäkuuta 2023 antamansa päätöslauselman Puolan vaalilainsäädännöstä, tutkintakomiteasta ja oikeusvaltiotilanteesta[36],

– ottaa huomioon 6. joulukuuta 2023 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”Ei sijaa vihalle – Eurooppa yhdessä vihaa vastaan” (JOIN(2023)0051),

– ottaa huomioon 18. tammikuuta 2024 antamansa päätöslauselman perusoikeuksien tilanteesta Euroopan unionissa – vuosikertomus 2022 ja 2023[37],

---

31 EUVL C 167, 11.5.2023, s. 74.
32 EUVL C 341, 27.9.2023, s. 2.
33 EUVL C, C/2023/442, 1.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/442/oj.
34 EUVL C, C/2023/1223, 21.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1223/oj.
35 EUVL C, C/2024/494, 23.1.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/494/oj.
36 EUVL C, C/2024/3995, 17.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3995/oj.
37 EUVL C, C/2024/5739, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5739/oj.

– ottaa huomioon 18. tammikuuta 2024 antamansa päätöslauselman EU-rikosten luettelon laajentamisesta kattamaan vihapuheen ja viharikokset[38],

– ottaa huomioon 28. helmikuuta 2024 antamansa päätöslauselman komission oikeusvaltiokertomuksesta 2023[39],

– ottaa huomioon 29. helmikuuta 2024 antamansa päätöslauselman EU:n yhdentymisen syventämisestä tulevaa laajentumista ajatellen[40],

– ottaa huomioon mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta 11. huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1083 (eurooppalainen medianvapaussäädös)[41],

– ottaa huomioon 24. huhtikuuta 2024 antamansa päätöslauselman meneillään olevista SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisista Unkaria koskevista kuulemisista oikeusvaltion vahvistamisesta sekä sen talousarviovaikutuksista[42],

– ottaa huomioon 29. toukokuuta 2024 julkaistun komission ilmoituksen Puolaa vastaan käynnistetyn SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen menettelyn päättämisestä Puolan toteutettua toimia, joilla se palaa noudattamaan EU:n oikeusvaltionormeja,

– ottaa huomioon 27. kesäkuuta 2024 annetut Eurooppa-neuvoston päätelmät ja sen sisäisiä uudistuksia koskevaan tulevaan työhön liittyvän etenemissuunnitelman,

– ottaa huomioon ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevan EU:n toimintasuunnitelman vuosiksi 2020–2024 (JOIN(2020)0005), jota on jatkettu vuoteen 2027,

– ottaa huomioon 10. lokakuuta 2024 annetun komission kertomuksen ”Rahoitus perusoikeuksien edistämiseksi, suojelemiseksi ja täytäntöönpanemiseksi – EU:n perusoikeuskirjan soveltamista koskeva kertomus vuodelta 2024” (COM(2024)0456),

---

38 EUVL C, C/2024/5733, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5733/oj.
39 EUVL C, C/2024/6743, 26.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6743/oj.
40 EUVL C, C/2024/6746, 26.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6746/oj.
41 EUVL L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj.
42 EUVL C, C/2025/3705, 17.9.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3705/oj.

– ottaa huomioon 7. toukokuuta 2025 antamansa päätöslauselman unionin pitkän aikavälin uudistetusta talousarviosta muuttuvassa maailmassa[43],

– ottaa huomioon 16. heinäkuuta 2025 annetun komission ehdotuksen neuvoston asetukseksi vuosia 2028–2034 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (COM(2025)0571),

– ottaa huomioon 8. lokakuuta 2025 annetun komission tiedonannon: ”Tasa-arvon unioni: hlbtiq-henkilöiden tasa-arvoa koskeva strategia 2026–2030”,

– ottaa huomioon 4. marraskuuta 2025 annetun komission tiedonannon ”Vuoden 2025 tiedonanto EU:n laajentumispolitiikasta” (COM(2025)0690) sekä siihen liittyvät komission yksiköiden valmisteluasiakirjat (4. marraskuuta 2025 hyväksytty laajentumispaketti),

– ottaa huomioon 12. marraskuuta 2025 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”Eurooppalainen demokratian kilpi: vahvojen ja selviytymiskykyisten demokratioiden voimaannuttaminen” (JOIN(2025)0791),

– ottaa huomioon 12. marraskuuta 2025 annetun komission tiedonannon ”EU:n kansalaisyhteiskuntastrategia” (COM(2025)0790),

– ottaa huomioon 25. marraskuuta 2025 antamansa päätöslauselman ehdotuksesta neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja[44],

– ottaa huomioon 18. joulukuuta 2025 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatetta koskevan ehdollisuusjärjestelmän täytäntöönpanosta[45],

– ottaa huomioon 20. tammikuuta 2026 annetun komission tiedonannon ”Tasa-arvon unioni: Rasisminvastainen strategia 2026–2030” (COM(2026)0012),

– ottaa huomioon Euroopan tilintarkastustuomioistuimen 17. joulukuuta 2024 antaman erityiskertomuksen EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon valvonnasta (28/2024), 22. helmikuuta 2024 antaman erityiskertomuksen oikeusvaltioperiaatteesta EU:ssa (03/2024) ja 10. tammikuuta 2022 antaman erityiskertomuksen EU:n tuesta oikeusvaltioperiaatteen

---

43 Hyväksytyt tekstit, P10_TA(2025)0090.
44 Hyväksytyt tekstit, P10_TA(2025)0283.
45 Hyväksytyt tekstit, P10_TA(2025)0343.

edistämiselle Länsi-Balkanilla (01/2022) ja tilintarkastustuomioistuimen 28. helmikuuta 2024 antaman katsauksen komission raportoinnista oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta (02/2024) sekä erityiskertomuksen kansalaisjärjestöille myönnettyyn EU-rahoitukseen liittyvästä avoimuudesta (11/2025) sekä niihin liittyvät suositukset,

– ottaa huomioon poliittiset suuntaviivat seuraavalle Euroopan komissiolle 2024–2029, jotka silloinen komission puheenjohtajaehdokas Ursula von der Leyen esitteli parlamentille 18. heinäkuuta 2024, komission puheenjohtajan 10. syyskuuta 2025 Euroopan parlamentissa pitämän puheen unionin tilasta ja 21. lokakuuta 2025 annetun komission tiedonannon ”Komission työohjelma 2026” (COM(2025)0870),

– ottaa huomioon vuosina 2024 ja 2025 tehdyt Eurobarometri-tutkimukset,

– ottaa huomioon syyskuussa 2025 tehdyn EU:n haasteita ja painopisteitä koskevan Flash-eurobarometri-tutkimuksen 569 havainnot,

– ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) raportit, kyselyt ja lausunnot,

– ottaa huomioon esityksen, jonka FRA toimitti komissiolle vuotuisen oikeusvaltiokertomuksen 2025 valmistelun yhteydessä,

– ottaa huomioon 2. huhtikuuta 2025 annetun Euroopan alueiden komitean lausunnon ”Paikallinen ja alueellinen näkökulma oikeusvaltioperiaatteen täytäntöönpanoon Euroopan unionissa”,

– ottaa huomioon Central European University’s Democracy Institute Rule of Law Clinic -instituutin oikeusvaltioperiaatetta ja unionin suorituskykyä tarkastelevan raportin ”Rule of Law beyond the EU Member States – Assessing the Union’s Performance 2025”,

– ottaa huomioon budjettivaliokunnan pyytämän tutkimuksen välineistä, joilla EU:n talousarviota suojataan oikeusvaltioperiaatteen loukkauksilta ”The tools for protecting the EU budget from breaches of the rule of law: the Conditionality Regulation in context”[46],

– ottaa huomioon antamansa päätöslauselmat demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien loukkauksista jäsenvaltioissa,

---

46 Rubio E. ja muut, ”The tools for protecting the EU budget from breaches of the rule of law: the Conditionality Regulation in context”, Euroopan parlamentti, sisäasioiden pääosasto, talousarvioasioiden politiikkayksikkö, huhtikuu 2023.

– ottaa huomioon demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia käsittelevän seurantaryhmänsä (DRFMG) palauteraportit, matkaraportit, kirjalliset kysymykset ja vastaukset[47],

– ottaa huomioon työjärjestyksen 55 artiklan,

– ottaa huomioon oikeudellisten asioiden valiokunnan ja budjettivaliokunnan lausunnot sekä ihmisoikeuksien alivaliokunnan lausunnon,

– ottaa huomioon kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan mietinnön (A10-0091/2026),

A. toteaa, että EU:n perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, demokratia, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina, ja että nämä arvot vahvistetaan SEU 2 artiklassa ja ne sisältyvät perusoikeuskirjaan ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin; ottaa huomioon, että perusoikeuskirja on osa EU:n primaarioikeutta; ottaa huomioon, että nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja, joita unionin samoin kuin kunkin yksittäisen jäsenvaltion on kunnioitettava ja edistettävä aktiivisesti ja johdonmukaisesti kaikissa toimintapolitiikoissaan sekä unionissa että sen ulkopuolella; toteaa, että jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että SEU 2 artiklassa vahvistettujen arvojen suojelussa ei tapahdu taantumista; toteaa, että näiden arvojen heikentäminen on järjestelmätason uhka EU:ssa asuvien ihmisten oikeuksille ja vapauksille;

B. ottaa huomioon, että SEU 49 artiklan mukaan kaikkien EU:n jäsenyyttä hakevien Euroopan valtioiden on kunnioitettava SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja ja sitouduttava edistämään niitä; toteaa, että EU:hun liittymisen on pysyttävä tiukasti ansioihin perustuvana prosessina, jossa arvioidaan Kööpenhaminan arviointiperusteiden noudattamista ja erityisesti niitä, jotka liittyvät demokratiaan, oikeusvaltioon ja ihmisoikeuksiin; toteaa, että Kööpenhaminan arviointiperusteissa määrätään, että näitä periaatteita ei voida jättää huomiotta tai tulkita uudelleen liittymisen jälkeen; toteaa, että tämän noudattamisen edellytyksenä on myös asteittainen mukautuminen EU:n politiikkatoimiin ja kantoihin, mukaan lukien yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja erityisesti sen ihmisoikeusperustainen lähestymistapa;

C. ottaa huomioon, että oikeusvaltioperiaate, perusoikeudet, demokraattisten instituutioiden toiminta, julkishallinnon uudistus ja

---

47 Tietoa DRFMG:n kaikista seurantatoimista: edellisen vaalikauden aikana: https://www.europarl.europa.eu/committees/en/libe-democracy-rule-of-law-and-fundament/product-details/20190103CDT02662 ja tällä vaalikaudella: https://www.europarl.europa.eu/committees/en/working-group-democracy-rule-of-law-and-/product-details/20241205CDT13884.

taloudelliset kriteerit muodostavat EU:hun liittymisprosessin perusasiat; katsoo, että uskottavat uudistukset ja peruuttamattomat saavutukset näillä aloilla ovat olennaisen tärkeitä, jotta varmistetaan yhdenvertaisuus lain edessä ja perusoikeuksien toteutuminen käytännössä;

D. ottaa huomioon, että Eurooppa-neuvoston 27. kesäkuuta 2024 antamien päätelmien mukaisesti sisäisten uudistuksien olisi edistyttävä rinnakkain laajentumisprosessin kanssa sen varmistamiseksi, että EU:n toimintapolitiikat ovat tulevaisuuden vaatimukset täyttäviä;

E. katsoo, että vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden tilannetta olisi seurattava säännöllisesti ja se olisi otettava huomioon oikeusvaltiokertomuksessa;

F. ottaa huomioon, että EU:n olisi toimivaltansa rajoissa vaalittava ja aktiivisesti suojeltava sosiaalisia ja perusoikeuksia, joiden perustalle se on rakennettu; katsoo, että taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien suojelun jatkuvia puutteita – mukaan lukien oikeus oikeudenmukaisiin ja kohtuullisiin työoloihin ja työehtoihin, sosiaaliturvaan ja sosiaaliseen suojeluun, terveydenhuoltoon ja koulutukseen pääsyyn, asianmukaisen asunnon saamista koskevaan tukeen ja syrjimättömyyden periaatteeseen – on pidettävä vakavana uhkana SEU 2 artiklassa vahvistetuille arvoille;

G. toteaa, että EU on vuonna 2025 kohdannut jäsenvaltioissaan vakavia haasteita ja demokratian taantumista, mikä liittyy toisiinsa tiiviisti nivoutuvien oikeusvaltion, demokratian ja perusoikeuksien suojeluun; ottaa huomioon, että vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa yksilöidään oikeusjärjestelmien, korruption torjunnan täytäntöönpanon, julkishallinnon, tiedotusvälineiden hallinnon ja keskinäisen valvonnan rakenteellisia heikkouksia mutta vahvistetaan samalla myönteinen kehityssuunta useissa jäsenvaltioissa ja osoitetaan, että vuotuinen oikeusvaltiosykli kannustaa ja tukee edelleen edistymistä;

H. ottaa huomioon, että perusoikeusvirasto korostaa vuoden 2025 perusoikeusraportissaan[48], että geopoliittiset muutokset sekä lainsäädännöllinen ja yhteiskunnallinen kehitys rasittavat perusoikeuksia EU:ssa ja että vastakkainasettelua aiheuttava identiteettipolitiikka lisää rasismia ja vihaa ja aiheuttaa kärsimystä erilaisista etnisistä taustoista tuleville ihmisille ja uskonnollisille yhteisöille; ottaa huomioon, että raportissa todetaan myös, että vihapuhe ja haitallinen sisältö leviävät edelleen verkossa ilman valvontaa, että nopeat digitaaliset muutokset ja tekoälyn kehitys uhkaavat pahentaa olemassa olevaa eriarvoisuutta ja että tuhansia ihmishenkiä menetetään merellä ja väitteet huonosta kohtelusta

---

48 Euroopan unionin perusoikeusvirasto, ”Perusoikeusraportti – 2025”, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, 2025.

rajoilla herättävät huolta turvapaikanhakijoiden ja muuttajien kohtelusta; ottaa huomioon, että nämä suuntaukset uhkaavat demokraattisia arvoja ja tasa-arvoa ja vaarantavat ihmisten perusoikeudet ja että joillakin ihmisillä eri puolilla EU:ta on edelleen taloudellisia vaikeuksia meneillään olevissa haastavissa sosioekonomisissa olosuhteissa, jotka vaikuttavat suhteettomasti jo köyhyysvaarassa oleviin ja pahentavat muita heikommassa asemassa olevien ryhmien eriarvoisuutta; ottaa huomioon, että vuoden 2024 haasteista huolimatta on tapahtunut myönteistä kehitystä, kuten verkkoympäristöjen ja tekoälyn sääntelyä koskeva EU:n lainsäädäntö, jolla pyritään varmistamaan perusoikeuksia kunnioittava digitaalinen ympäristö;

I. esittää pitkäaikaisen huolen siitä, että jäsenvaltiossa, johon sovelletaan SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia menettelyjä, poliittisen vallan järjestelmällinen keskittyminen, institutionaalisen hallitusjärjestelmän osien keskinäisen valvonnan rapautuminen sekä riippumattomien valvontaviranomaisten heikentäminen jatkuvat huolimatta toistuvista kehotuksista toteuttaa korjaavia toimia;

J. toteaa, että vaikka kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin kohdistuu yhä enemmän paineita kaikkialla EU:ssa, vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa ei oteta riittävästi huomioon tämän paineen vakavuutta ja siihen liittyviä rakenteellisia uhkia, ja että asiasta on annettu rajallisesti suosituksia; toteaa, että kertomuksessa ei käsitellä asianmukaisesti jatkuvia huolenaiheita, jotka liittyvät oikeuslaitoksen riippumattomuuteen, tiedotusvälineiden vapauteen, korruptioon sekä keskinäiseen valvontaan tietyissä jäsenvaltioissa;

K. ottaa huomioon, että komissio on jättänyt useissa jäsenvaltioissa puuttumatta kattavasti rajoituksiin, jotka koskevat kokoontumisvapautta, tiedonsaantia, vaalien lahjomattomuutta ja syrjintää;

L. ottaa huomioon, että unionin tuomioistuin katsoi asiassa C-713/23, että jäsenvaltion on tunnustettava unionin oikeudessa myönnettyjä oikeuksia varten kahden samaa sukupuolta olevan EU:n kansalaisen välinen avioliitto, joka on solmittu laillisesti toisessa jäsenvaltiossa, jossa he käyttivät liikkumis- ja oleskeluvapauttaan; ottaa huomioon, että unionin tuomioistuin katsoi, että tällaisen tunnustamisen epääminen on vastoin EU:n lainsäädäntöä, koska se loukkaa sekä liikkumis- ja oleskeluvapautta että yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamista koskevaa perusoikeutta;

M. ottaa huomioon, että tiedotusvälineiden vapautta koskevien indeksien mukaan EU:ssa uutismedioiden ja vallanpitäjien vaarallinen läheisyys näkyy valtion mainonnan läpinäkymättömässä ja epätasa-arvoisessa jakautumisessa; ottaa huomioon, että tiedotusvälineiden toimintaympäristöä määrittävät eturistiriidat ja että kun alueelliset tiedotusvälineet vastustavat painostusta, niitä vastaan nostetaan strategisia häirintätarkoituksessa nostettuja

kanteita (SLAPP-kanteet), jotka kuluttavat niiden varoja; toteaa, että toivoa on, sillä jotkin media-alat ovat elpymässä oikeudellisten paineiden vähennyttyä, toiset osoittavat myönteistä talouskehitystä ja monien lehdistönvapaus on noussut hyvälle tasolle;

N. ottaa huomioon, että useissa jäsenvaltioissa toimittajiin kohdistuu yhä mustamaalauskampanjoita, julkisen osallistumisen vastaisia strategisia häirintäkanteita, pelottelua ja uhkailua ja että se johtaa pelkoon ja itsesensuuriin ja heikentää kansalaisten oikeutta saada tietoa; toteaa, että joidenkin toimittajien on pakko elää poliisin suojeluksessa;

O. ottaa huomioon, että parlamentin Pegasus-ohjelman ja vastaavien vakoiluohjelmien käyttöä selvittävä tutkintavaliokunta (PEGA) havaitsi, että tällaisia välineitä oli otettu useissa jäsenvaltioissa laittomasti käyttöön toimittajia, kansalaisyhteiskuntaa, asianajajia, opposition edustajia ja virkamiehiä vastaan; toteaa, että tutkintavaliokunta dokumentoi vakavia yksityisyyden, tietosuojan ja sananvapauden loukkauksia ja varoitti, että tällaiset käytännöt muodostavat järjestelmätason uhkan demokratialle ja perusoikeuksille EU:ssa; ottaa huomioon, että vakoiluohjelmien valvontateknologioiden, kuten Predatorin, Pegasuksen ja Paragon Graphiten, käyttö toimittajia vastaan EU:ssa on edelleen vakava huolenaihe;

P. toteaa, että eräisiin perusoikeusloukkauksiin on saattanut liittyä joidenkin EU:n varojen käyttöä, erityisesti siltä osin kuin on kyse turvapaikanhakijoiden vastaanotto-olosuhteista, vammaisten henkilöiden ja lasten laitoshoidosta sekä tietyistä kaupunkialueiden elvytykseen, asumiseen ja koulutukseen liittyvistä hankkeista[49]; toteaa, että tiettyjä EU:n varoja on saatettu kanavoida yrityksiin, joilla on yhteyksiä teknisiin tarkkailuohjelmistoihin[50]; katsoo, että EU:n varojen hallinnointia ja valvontaa olisi vahvistettava, jotta voidaan estää tällaiset loukkaukset ja varmistaa EU:n lainsäädännössä säädettyjen suojatoimien noudattaminen kaikilta osin;

---

49 Bridge EU, ‘1.1 Billion Euros, 63 Projects, Six Countries, One Pattern: How EU Funds Violate Fundamental Rights’, (Bridge EU 2025).

50 Business & Human Rights Resource Centre, ‘EU: 39 Members of the European Parliament from 4 political groups call for answers regarding taxpayer funding fuelling spyware’, Business & Human Rights Resource Centre -verkkosivusto, (1. lokakuuta 2025).

Q. ottaa huomioon, että neuvoston päätöksellä (YUTP) 2024/2643[51] ja neuvoston asetuksella (EU) 2024/2642[52] käyttöön otetut EU:n rajoittavat toimenpiteet ovat herättäneet huolta[53] erityisesti niiden mahdollisesta vaikutuksesta yksilöiden, myös toimittajien, oikeuksiin ja tarpeesta varmistaa, että tällaisia toimenpiteitä sovelletaan EU:n lainsäädännön suhteellisuusvaatimuksen, oikeudenmukaisen menettelyn, oikeudellisen valvonnan ja riittävien oikeudellisten takeiden mukaisesti kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja noudattaen;

R. ottaa huomioon, että korruptio on edelleen merkittävä huolenaihe EU:n kansalaisille, kuten korruptiota koskeva vuoden 2025 Eurobarometri-tutkimus osoittaa[54]; ottaa huomioon, että 69 prosenttia tutkimukseen osallistuneista katsoo korruption olevan laajamittaista heidän kotimaassaan ja 51 prosenttia katsoo korruption olevan laajamittaista poliittisten puolueiden keskuudessa; ottaa huomioon, että suurin osa tutkimukseen vastanneista torjuu korruptoituneet käytännöt ja että 71 prosenttia heistä katsoo, ettei ole koskaan hyväksyttävää tehdä palveluksia vastineeksi viranomaisten tarjoamista eduista, 74 prosenttia torjuu lahjojen antamisen ja 80 prosenttia torjuu rahan antamisen tällaisten etujen saamiseksi; ottaa huomioon, että vaikka viisi prosenttia vastaajista ilmoitti kokeneensa tai todistaneensa korruptiota 12:n viime kuukauden aikana, vain joka viides ilmoitti korruptiosta ja että alle puolet vastaajista tietää, mihin korruptiotapauksesta on ilmoitettava;

S. ottaa huomioon, että Euroopan neuvoston GRECO-ryhmä korostaa 25. yleisessä toimintakertomuksessaan, että perustavanlaatuiset uudistukset oikeuslaitoksen, syyttäjälaitoksen ja lainvalvonnan riippumattomuuden vahvistamiseksi ovat edelleen välttämättömiä ja että luottamuksen palauttaminen julkisia instituutioita, poliittista johtoa, oikeuslaitosta ja lainvalvontaa kohtaan edellyttää jatkuvia korruptiontorjuntatoimia, vahvempaa ja riippumatonta valvontaa, vankkaa ja tasapainoista kehystä, jolla hallitaan johtotehtävissä toimivien henkilöiden vuorovaikutusta edunvalvojien ja julkiseen päätöksentekoon vaikuttavien kolmansien osapuolten kanssa, sekä pyöröovimenetelmää koskevien normien soveltamista ja vankkumatonta sitoutumista avoimuuteen, vastuuvelvollisuuteen,

---

51 Neuvoston päätös (YUTP) 2024/2643, annettu 8. lokakuuta 2024, rajoittavista toimenpiteistä Venäjän vakautta horjuttavan toiminnan vuoksi (EUVL L, 2024/2643, 9.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2024/2643/oj).

52 Neuvoston asetus (EU) 2024/2642, annettu 8. lokakuuta 2024, Venäjän epävakauttavien toimien johdosta määrättävistä rajoittavista toimenpiteistä (EUVL L, 2024/2642, 9.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2642/oj).

53 YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (OHCHR), ‘European Union: Restrictive measures against academics negatively impact human rights, say UN experts’, YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston verkkosivusto, 26. tammikuuta 2026.

54 Euroopan komissio, ‘Special Eurobarometer 561: Citizens’ attitudes towards corruption in the EU in 2025’, heinäkuu 2025.

oikeuteen ja lahjomattomuuteen; katsoo, että tarvitaan lisätoimia sen varmistamiseksi, että tiedonsaantia koskevat lait ovat kattavia, niiden täytäntöönpanoa valvotaan tehokkaasti ja ne pannaan ennakoivasti täytäntöön;

T. ottaa huomioon, että vaalien rehellisyys, yhdenvertainen äänioikeus ja aito poliittinen kilpailu ovat SEU 2 artiklassa vahvistettujen arvojen olennaisia osia ja että niitä on käsiteltävä järjestelmällisesti jäsenvaltioiden sekä ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden oikeusvaltioperiaatteen valvonnassa;

U. ottaa huomioon, että Euroopan neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämistä käsittelevän eurooppalaisen komitean 34. yleiskertomuksessa ilmaistaan vakava huoli vankiloiden tilanahtauden merkittävästä lisääntymisestä erityisesti joissakin jäsenvaltioissa, mikä heikentää kaikilta osin niiden toimintaa ja saattaa altistaa ihmiset epäinhimilliselle ja halventavalle kohtelulle, koska tilanahtaus huonontaa elinoloja, lisää jännitteitä ja väkivaltaa sekä vähentää vankien mielekästä toimintaa ja heidän valmistautumistaan yhteisöön paluuseen;

V. ottaa huomioon, että perusoikeusviraston ja Euroopan neuvoston tietojen[55] mukaan riittämätön terveydenhuolto, mielenterveystuen rajallinen saatavuus ja itsemurhien kasvava määrä ovat edelleen vakava huolenaihe vankiloissa useissa jäsenvaltioissa; ottaa huomioon, että itsemurhat ja itsetuhoiset teot ovat osoitus säilöönottojärjestelmien jatkuvista ja vakavista ongelmista; katsoo, että on kiinnitettävä erityistä huomiota nuorisovankiloihin, joissa psykologista hoitoa, koulutusta ja yhteiskuntaan sopeutumista koskevat riittämättömät toimenpiteet altistavat alaikäiset uusille traumoille ja syrjäytymiselle;

W. ottaa huomioon, että Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanon laiminlyönti tai osittainen täytäntöönpano ja jatkuvat viivästykset eivät ole yksittäisiä tapauksia vaan heijastavat joissakin jäsenvaltioissa jatkuvia ongelmia ja toisissa toistuvia ongelmia;

X. toteaa, että European Implementation Network -organisaatio ja Democracy Reporting International -järjestö korostavat, että sekä unionin tuomioistuimessa että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa täytäntöönpanovajeet liittyvät suurelta osin samoihin aloihin, joita ovat oikeuslaitoksen riippumattomuus ja

---

55 Euroopan unionin perusoikeusvirasto, ”Criminal Detention Database 2015–2022”, perusoikeusviraston verkkosivusto; Aebi, M.F. and Cocco, E. ‘SPACE I – 2024 – Council of Europe Annual Penal Statistics: Prison populations’, Euroopan neuvosto, 2025; Maailman terveysjärjestö, ”Status report on prison health in the WHO European Region 2022”, WHO:n Euroopan aluetoimisto, Kööpenhamina, 2023.

oikeussuojan saatavuus, turvapaikka- ja muuttoliikeasiat, vankeusolot, yhdenvertaisuus sekä data/valvonta; toteaa, että tietyissä jäsenvaltioissa on samanaikaisesti tapahtunut myönteistä monialaista kehitystä, joka osoittaa, että sääntöjen noudattaminen ja parannukset ovat mahdollisia silloin, kun on olemassa selkeä poliittinen tahto ja aito sitoutuminen kansainvälisten tuomioistuinten päätöksien noudattamiseen oikeusvaltioperiaatteen vaalimiseksi[56];

Y. ottaa huomioon, että disinformaatio, algoritminen manipulointi ja verkkoalustojen riittämätön avoimuus heikentävät demokraattista keskustelua ja että digipalvelusäädöksen[57] täytäntöönpanolla pyritään puuttumaan näihin riskeihin;

Z. toteaa, että kohdassa ”Muut keskinäiseen valvontaan liittyvät institutionaaliset kysymykset” annettuihin suosituksiin kiinnitetty vähäinen huomio herättää lisää huolta, koska tämä aihealue on hyvin laaja ja kattaa monenlaiset kysymykset;

AA. ottaa huomioon, että vaikka komission vuotuisessa oikeusvaltiokertomuksessa käytetty menetelmä on ajan mittaan parantunut, siinä ei edelleenkään aina käytetä selkeitä ja toiminnallisia vertailuarvoja jäsenvaltioiden arvioimiseksi kussakin pilarissa, mikä vaikeuttaa olosuhteiden vertailua jäsenvaltioiden välillä ja yhdenmukaisten normien varmistamista ja voi heikentää oikeusvaltiokertomuksen luotettavuutta varhaisvaroitus- ja ennaltaehkäisymekanismina;

AB. ottaa huomioon, että Civil Liberties Union for Europe -liiton vuoden 2025 oikeusvaltioanalyysin[58] mukaan vuodesta 2022 alkaen noin kolmannes kaikista jäsenvaltioista on osoittanut vain vähän tai ei lainkaan edistystä komission suositusten täytäntöönpanossa: ottaa huomioon, että yhdeksällä maalla on jatkuvasti viidestä kahdeksaan suositusta panematta edelleen täytäntöön; toteaa, että vuonna 2025 arvioiduista suosituksista 61 prosentin on osoitettu edistyneen vain vähän tai ei lainkaan vuoden 2022 jälkeen; toteaa, että 93 prosenttia kaikista komission vuonna 2025 antamista suosituksista on toistoa edellisiltä vuosilta (71 prosenttia on annettu vuonna 2022) ja että vuonna 2025 annettiin vain yhdeksän uutta suositusta; toteaa, että

---

56 European Implementation Network and Democracy Reporting International, ”Justice Delayed and Justice Denied – Non-implementation of European Courts Judgments and the Rule of Law”, 2025.

57 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065, annettu 19. lokakuuta 2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös) (EUVL L 277, 27.10.2022, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

58 Civil Liberties Union for Europe, ”European Commission’s Rule of Law Report 2025 – Gap Analysis”.

vuonna 2025 vain kuusi prosenttia suosituksista voitiin katsoa kaikilta osin täytäntöönpannuiksi;

AC. ottaa huomioon, että Euroopan parlamentin kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan DRFMG-seurantaryhmän tehtävänä on valvoa demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien loukkauksia sekä torjua korruptiota EU:ssa; ottaa huomioon, että DRFMG on yli seitsemän vuoden ajan arvioinut oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja perusoikeuksien tilaa kaikkialla EU:ssa erityisistunnoissa, joissa käsitellään jäsenvaltioita ja horisontaalisia aiheita, sekä tilapäisissä valtuuskunnissa; toteaa, että valvonta on tekninen toimenpide, joka vahvistaa lahjomattomuutta koskevia järjestelmiä ja parantaa institutionaalista häiriönsietokykyä ja jonka olisi pysyttävä poliittisesta vaikutusvallasta riippumattomana; ottaa huomioon, että vaikka DRFMG on sisällytetty parlamentaariseen kehykseen, se on pitkään sitoutunut pidättymään puoluepoliittisista näkökohdista ja perustamaan arviointinsa vakiintuneisiin normeihin ja näyttöön perustuvaan arviointiin ja on tuottanut arvokkaan panoksen oikeusvaltiota koskevaan EU:n työhön;

AD. toteaa, että komission vuoden 2026 ohjelmassa todetaan, että oikeusvaltioperiaatteen suojeluun tarvitaan integroitu vuotuinen sykli, jossa on yhteinen rytmi ja selkeät välitavoitteet ja johon kaikki toimielimet osallistuvat aktiivisesti; katsoo, että oikeusvaltion kunnioittaminen on edelleen välttämätöntä kaikkien EU:n varojen turvaamiseksi;

AE. ottaa huomioon, että parlamentti on kehottanut toistuvasti vahvistamaan yhteyttä oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja EU:n varojen saamisen välillä ja että se on myös kehottanut erityisesti vahvistamaan yhteyksiä vuotuisissa oikeusvaltiota koskevissa päätöslauselmissa antamiensa suositusten ja EU:n talousarviosta myönnettävän rahoitustuen välillä; toteaa komission sitoutuneen näiden yhteyksien vahvistamiseen useissa yhteyksissä, muun muassa unionin tilaa koskeneessa puheessa, jonka komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen piti 10. syyskuuta 2025;

AF. katsoo, että oikeusvaltiovälineiden käytön on pysyttävä puolueettomana ja perustuttava yksinomaan todennettavissa olevaan tiedonhankintaan ja oikeudelliseen päättelyyn ilman välineellistämistä tai poliittisia neuvotteluja;

AG. ottaa huomioon, että julkisasiamies Ćapeta totesi 5. kesäkuuta 2025 asiassa C-769/22 antamassaan lausunnossa, että SEU 2 artikla voi toimia erillisenä oikeusperustana rikkomusmenettelyille, joissa arvon kieltäminen on muiden unionin oikeuden rikkomisten juurisyy, ja ehdotti, että unionin tuomioistuin katsoo, että hyväksymällä vuoden 2021 lain LXXIX Unkari on rikkonut direktiiviä sähköisestä

kaupankäynnistä[59], palveluista sisämarkkinoilla annettua direktiiviä[60], audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaa direktiiviä[61], yleistä tietosuoja-asetusta[62], SEUT 56 artiklaa, perusoikeuskirjan 1 ja 7 artiklaa, 8 artiklan 2 kohtaa, 11 ja 21 artiklaa sekä SEU 2 artiklaa;

AH. katsoo, että komission vuotuisessa oikeusvaltiokertomuksessa olisi jatkossakin arvioitava jäsenvaltioita ja ehdokasmaita; katsoo, että oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen EU:n toimielimissä, elimissä, toimistoissa ja virastoissa olisi jatkossakin varmistettava EU:n oikeusjärjestelmän ja Euroopan oikeusasiamiehen valvonnan avulla; katsoo, että komission oikeusvaltiokertomuksessa olisi myös arvioitava avoimesti, noudattavatko EU:n toimielimet, elimet, toimistot virastot oikeusvaltionormeja, jotta voidaan puuttua tehokkaammin EU:n toimielinten puutteisiin ja lisätä EU:n uskottavuutta valvomalla sen omia toimielimiä;

AI. toteaa, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden kansalliset ihmisoikeusinstituutiot perustetaan ja akkreditoidaan ja että ne toimivat täysin YK:n Pariisin periaatteiden mukaisesti; toteaa, että kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden riippumattomuus, moniarvoisuus, taloudellinen turvallisuus, asianmukaiset resurssit, tehokas toimeksianto ja lakisääteinen toimivalta ovat välttämättömiä, jotta ne voivat tehokkaasti edistää ja suojella perusoikeuksia ja valvoa oikeusvaltionormeja sekä demokraattisen keskinäisen valvontajärjestelmän toimintaa; toteaa, että jäsenvaltioita olisi kehotettava suojelemaan kansallisia ihmisoikeusinstituutioita poliittiselta puuttumiselta;

Oikeuslaitokset

1. vahvistaa, että oikeusvaltioperiaatteen perustana on kaikkia viranomaisia koskevan lainsäädännön sitova luonne ja kunkin yksilön

---

59 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, annettu 8. kesäkuuta 2000, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) (EYVL L 178, 17.7.2000, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/31/oj).

60 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/123/EY, annettu 12. joulukuuta 2006, palveluista sisämarkkinoilla (EUVL L 376, 27.12.2006, s. 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2006/123/oj).

61 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU, annettu 10. maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) (EUVL L 95, 15.4.2010, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2010/13/oj).

62 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27. huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) (EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj).

tosiasiallinen oikeus riippumattomaan ja puolueettomaan tuomioistuinkäsittelyyn ja että nämä kaksi ulottuvuutta ovat erottamattomia ja toisiaan vahvistavia;

2. korostaa, että oikeudenmukainen ja saavutettavissa oleva oikeusjärjestelmä kuuluu oikeusvaltion perusperiaatteisiin ja edellyttää riippumatonta oikeuslaitosta; toistaa, että yhdenvertainen oikeussuojan saatavuus kaikille kansalaisille on olennaisen tärkeää;

3. korostaa riippumattomien oikeusjärjestelmien ja maksuttoman oikeusavun saatavuuden merkitystä yhdenvertaisen oikeussuojan saatavuuden varmistamisessa; toteaa jälleen, että riittävät resurssit, mukaan lukien infrastruktuuri ja henkilöstö, ovat ratkaisevan tärkeitä oikeuslaitosten parantamiseksi;

4. kehottaa jäsenvaltioita, ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita ryhtymään tarvittaviin toimiin, jotta ne voivat varmistaa oikeuslaitosten rakenteellisen riippumattomuuden, tehokkuuden ja puolueettomuuden ja ilmaisen oikeusavun saatavuuden unionin oikeuteen ja kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien velvoitteidensa mukaisesti sekä taata näin yhdenvertaisen oikeussuojan saatavuuden kaikille, koska se on olennaisen tärkeää, jotta kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan, torjua syrjintää ja saattaa päätöksentekijät vastuuseen; toistaa, että tarvitaan konkreettisia toimia saatavuuden parantamiseksi varsinkin syrjäytyneiden ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien kohdalla;

5. korostaa, että oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja tehokkaan oikeussuojan saatavuuden varmistaminen edellyttää vähintäänkin automatisoituja ja satunnaisperiaatteella toimivia asioiden jakamisjärjestelmiä, joissa on tarkasti määritellyt ja tarkasteltavissa olevat poikkeamisperusteet, avoimia, lakiin perustuvia ja epäpoliittisia nimitys- ja ylennysmenettelyjä, joilla varmistetaan, että tuomarineuvostot tai vastaavat elimet koostuvat pääasiassa vertaistensa valitsemista jäsenistä Venetsian komission normien mukaisesti, ja että toimeenpanovallan käyttäjä ei voi toteuttaa nimityksiin nähden harkinnanvaraista valvontaa, myöskään tuomioistuinten puheenjohtajuuksien ja korkeimpien oikeuksien osalta, tuomareiden asianmukaisia palkkioita koskevia pysyviä ja objektiivisia sääntöjä sekä riittäviä resursseja, mukaan lukien rahoitus, infrastruktuuri ja pätevä henkilöstö;

6. palauttaa mieliin, että vahvat kansalliset oikeusjärjestelmät ovat välttämättömiä jäsenvaltioissa, ehdokasmaissa ja mahdollisissa ehdokasmaissa, koska komissio turvautuu unionin oikeuden täytäntöönpanon valvonnassa kansallisiin oikeusviranomaisiin, ja että niillä on keskeinen merkitys EU:ssa tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja keskinäisen luottamuksen edistämisen kannalta;

7. toteaa, että komissio on havainnut rakenteellisia haasteita oikeuslaitoksen tehokkuuden, saavutettavuuden ja laadun

parantamisessa joissakin jäsenvaltioissa sekä ehdokasmaissa ja mahdollisissa ehdokasmaissa; korostaa tarvetta parantaa näiden haasteiden seurantaa erityisesti liittymisprosessissa pitkälle edenneissä maissa; on vahvasti sitä mieltä, että koulutus on keskeinen tekijä tuomareiden riippumattomuuden sekä oikeusjärjestelmän laadun ja tehokkuuden takaamisessa; kehottaa jäsenvaltioita investoimaan oikeusalan koulutukseen, digitalisaatioon, oikeusapuun ja marginalisoitujen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien oikeussuojan saatavuuteen; kannustaa jäsenvaltioita varmistamaan koulutusmahdollisuudet tuomareille; on vahvasti sitä mieltä, että koulutuksen olisi oltava monialaista; palauttaa mieliin, että riittävillä resursseilla, mukaan lukien rahoitus, infrastruktuuri ja pätevä henkilöstö, on ratkaiseva merkitys oikeusjärjestelmän tehokkuudelle ja saavutettavuudelle; korostaa, että EU:n vahva tuki tällä alalla on äärimmäisen tärkeää;

8. kehottaa jäsenvaltioita hyödyntämään digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia yksinkertaistamiseen, tehokkuuden ja saavutettavuuden parantamiseen, ajan säästämiseen ja varastointikustannusten vähentämiseen;

9. korostaa vakavia huolenaiheita, jotka koskevat liiallista poliittista vaikuttamista oikeuslaitoksen nimityksiin, kurinpitolautakuntiin, ylennyksiin ja asioiden jakamiseen, myös sellaisten hiljattain luotujen oikeudellisten rakenteiden kautta, joilla sivuutetaan nykyiset suojatoimet ja helpotetaan toimeenpanovallan puuttumista oikeuslaitoksen toimintaan erityisesti Unkarissa;

10. palauttaa mieliin, että vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus osoittaa, että monet aiempina vuosina havaituista syvälle juurtuneista puutteista ovat yhä ajankohtaisia Unkarissa, sillä oikeuslaitoksen riippumattomuus asetetaan edelleen kyseenalaiseksi, syyttäjälaitokselta puuttuu yhä vankat suojatoimet poliittista vaikutusvaltaa vastaan, lainsäädäntöprosessit ovat edelleen läpinäkymättömiä rajoitetun julkisen kuulemisen vuoksi ja pyrkimykset turvata tiedotusvälineiden vapaus ja moniarvoisuus sekä kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet eivät ole tuottaneet merkityksellisiä tuloksia;

11. tähdentää, että tuomareiden on oltava puolueettomia; palauttaa mieliin, että tuomareiden nimitysten ja ylennysten on perustuttava yksinomaan heidän pätevyyteensä, koska tuomarit ovat ratkaisevassa asemassa oikeuslaitoksen riippumattomuuden turvaamisessa; palauttaa mieliin, että kriteerien, jotka koskevat nimityksiä oikeuslaitoksen korkeisiin virkoihin, on oltava täysin avoimia ja niistä on päätettävä ilman asiatonta poliittista ja ulkoista puuttumista; palauttaa mieliin, että avoimia ja puolueettomia menettelyjä on sovellettava myös tuomareiden erottamiseen; kehottaa komissiota seuraamaan ja varmistamaan, että jäsenvaltiot noudattavat täysin heikentämiskiellon periaatetta, sellaisena kuin sitä on selvennetty unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, erityisesti tuomareiden

nimittämisen osalta, jotta estetään mahdollinen taantuminen oikeuslaitoksen riippumattomuuden alalla;

12. palauttaa mieliin, että on tarpeen taata syyttäjälaitoksen itsenäisyys ja estää näin poliittinen puuttuminen sen työhön; kehottaa jäsenvaltioita vahvistamaan edelleen syyttäjien puolueettomuutta koskevia takeita, kun otetaan huomioon kansallisten syyttäjäviranomaisten vaihtelevat rakenteet; kehottaa jäsenvaltioita edistämään uudistuksia vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksen suositusten mukaisesti, mukaan lukien oikeuslaitoksen ja syyttäjien riippumattomuuden parantaminen parlamentaaristen tutkimusten yhteydessä, sekä toimenpiteitä, kuten valtakunnansyyttäjän toimikauden erottamista hallituksen toimikaudesta; kehottaa komissiota tarkistamaan tältä osin täytäntöönpantuja uudistuksia ja seuraamaan niiden vaikuttavuutta; kehottaa uudistamaan tuomareita ja syyttäjiä koskevia kurinpitomenettelyjä, jotta estetään poliittisia viranomaisia käyttämästä niitä oikeuslaitoksen valvontaan ja varmistetaan, että niitä käsittelevät riippumattomat elimet;

13. tuomitsee oikeusjärjestelmän väärinkäytön poliittisiin tarkoituksiin, mukaan lukien poliittisten vastustajien vainoaminen ja puuttuminen korruptiotutkintoihin; korostaa, että poliittisin perustein nostetut syytteet heikentävät kansalaisten luottamusta perustuslaillisiin periaatteisiin ja EU:n normeihin; pitää tärkeänä taata syyttäjälaitoksen itsenäisyys ja riippumattomuus ja estää näin etenkin hallituksen harjoittama poliittinen puuttuminen sen työhön; pitää syyttäjien nimitysprosessien läpinäkyvyyttä keskeisenä tekijänä, jotta voidaan säilyttää kansalaisten luottamus rikosoikeusjärjestelmään; tuomitsee poliitikkoja hyödyttävien yleisten armahdusten ja armahdusten väärinkäytön, sillä se uhkaa yhdenvertaisuutta lain edessä koskevaa periaatetta; korostaa olevansa huolissaan sellaisten tuomareiden ja syyttäjien joutumisesta toistuvasti hyökkäysten kohteeksi, jotka tutkivat korkean profiilin poliittisia tapauksia, joissa poliittisia vastustajia syytetään korruptiosta ja vallan väärinkäytöstä;

14. painottaa kansallisten tuomarineuvostojen tärkeää tehtävää oikeuslaitoksen riippumattomuuden takaajina, sillä ne toimivat oikeuslaitoksen ja muiden vallankäyttäjien välisinä puskureina, myös nimityksiä, urakehitystä ja oikeuslaitoksen hallintoa koskevissa asioissa;

15. korostaa, että siellä missä tuomarineuvostoja on, niiden kokoonpanon ja toiminnan olisi oltava Venetsian komission ja Euroopan neuvoston vahvistamien normien mukaisia, mukaan lukien se, että neuvoston on koostuttava joko yksinomaan tuomareista tai, jos siihen kuuluu myös muita kuin tuomareita, huomattavan enemmistön jäsenistä on oltava tuomareiden keskuudestaan valitsemia tuomareita, kun taas tuomioistuinten ulkopuoliset jäsenet voidaan nimittää avoimilla demokraattisilla menettelyillä moniarvoisuuden ja legitimiteetin varmistamiseksi, ja että

toimeenpanovallan käyttäjä ei voi valvoa nimityksiä harkinnanvaraisesti, jotta voidaan varmistaa riippumattomuus ja estää asiaton vaikuttaminen, minkä unionin tuomioistuin on hyväksynyt;

16. suhtautuu myönteisesti komission kertomuksessaan laatimaan arviointiin toteutetuista uudistuksista ja panee merkille, että jotkin jäsenvaltiot ovat saavuttaneet edistystä ja tekevät lainsäädäntöaloitteita vahvistaakseen tuomarineuvostojen riippumattomuutta ja tehokkuutta siellä, missä niitä on;

17. painottaa, että jäsenvaltioiden vaikuttava ja moitteettomasti toimiva oikeusjärjestelmä edellyttää riippumattomia asianajajaliittoja ja asianajajia, jotka voivat hoitaa tehtävänsä vapaasti ja ilman asiatonta painostusta tai puuttumista, kun otetaan huomioon niiden ratkaiseva rooli oikeusvaltioperiaatteen turvaamisessa ja perusoikeuksien ja -vapauksien puolustamisessa; painottaa lisäksi, että on olennaisen tärkeää kunnioittaa kaikilta osin oikeudellisten ammattien harjoittajien perusperiaatteita, kuten asianajajan ja asiakkaan välistä luottamuksellisuutta;

18. pitää valitettavana, että tuomareiden ja tuomioistuinhenkilöstön palkkojen taso on edelleen ongelmallinen useissa jäsenvaltioissa, mikä heikentää virkojen houkuttelevuutta ja vaikeuttaa sen vuoksi niiden täyttämistä;

19. ilmaisee vakavan huolensa kasvavasta suuntauksesta asettaa rakenteellisesti riippumattoman oikeuslaitoksen rooli ja legitimiteetti kyseenalaisiksi ja haastaa siten oikeusjärjestelmän asianmukainen toiminta itsessään, ja korostaa, että oikeuslaitoksen riippumattomuus on ennakkoedellytys oikeusviranomaisen legitimiteetille, tuomioistuinten päätösten täytäntöönpanokelpoisuudelle ja kansalaisten luottamukselle oikeutta kohtaan; palauttaa mieliin, että vallan tasapainon periaate merkitsee sitä, että mikään viranomainen ei voi välttyä tuomioistuinvalvonnalta, ja pitää valitettavina narratiiveja, joilla pyritään heikentämään sen legitimiteettiä; muistuttaa, että tuomareita koskevaa kritiikkiä ei voida hyväksyä, jos sillä pyritään estämään tämän perustuslaillisen tehtävän hoitaminen tai saattamaan se huonoon valoon; tekee selvän eron tuomioistuinten päätöksiä koskevan oikeutetun kritiikin ja sellaisten hyökkäysten välille, jotka kohdistuvat kansallisten ja kansainvälisten tuomioistuinten legitimiteettiin toimieliminä; tuomitsee kaikki suorat tai välilliset pyrkimykset vaikuttaa tuomareihin, pelotella heitä tai estää heitä tehtäviensä hoidossa, myös kurinpidollisen painostuksen tai heidän auktoriteettiaan heikentävien julkisten hyökkäysten avulla; vahvistaa, että kansainvälisten tuomioistuinten legitimiteetti perustuu tuomioistuimet perustaneiden valtioiden suvereeniin tahtoon ja niiden tuomareiden valintaa hallinnoiviin demokraattisiin menettelyihin ja että niiden rooli on keskeinen perusoikeuksien tehokkaan suojelun kannalta;

20. kehottaa komissiota puuttumaan tuomareihin kohdistuviin poliittisiin hyökkäyksiin ja oikeudelliseen pelotteluun, jotta varmistetaan riippumattomat oikeusjärjestelmät, mukaan lukien suojaaminen poliittiselta puuttumiselta; painottaa, että oikeusalan ammattilaisiin ja erityisesti asianajajiin kohdistuneiden uhkien ja hyökkäysten[63] merkittävä määrä aiheuttaa suoran uhkan demokratialle ja oikeusvaltiolle; kehottaa jäsenvaltioita allekirjoittamaan ja ratifioimaan Euroopan neuvoston yleissopimuksen asianajajien ammatin suojelemiseksi ja käyttämään kaikkia asianmukaisia keinoja asianajajien puolustamisen ja sananvapauden varmistamiseksi; kehottaa komissiota esittämään viipymättä luonnoksen neuvoston päätökseksi, jonka myötä EU voi allekirjoittaa ja tehdä yleissopimuksen, ja korostaa, että tästä päätöksestä on päästävä nopeasti sopimukseen;

21. palauttaa mieliin, että tuomareiden ja syyttäjien ammattialajärjestöillä on yhdessä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa tärkeä rooli oikeusvaltioperiaatteen edistämisessä paikan päällä, oikeuslaitoksen riippumattomuuden puolustamisessa ja julkiseen keskusteluun osallistumisessa;

22. kehottaa jäsenvaltioita välttämään nopeutettujen menettelyiden tai poikkeustila-asetusten liiallista käyttöä, sillä ne vaikuttavat kielteisesti lainsäädännön vakauteen ja laatuun sekä demokratiaan; kehottaa jäsenvaltioita laatimaan avoimia lainsäädäntöprosesseja eri sidosryhmien järjestelmällisen kuulemisen jälkeen;

23. suhtautuu myönteisesti joissakin jäsenvaltioissa toteutettuihin kansallisiin uudistuksiin oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistamiseksi ja kehottaa jäsenvaltioita, ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita jatkamaan tarvittavien toimenpiteiden toteuttamista, jotta varmistetaan riippumattomat oikeusjärjestelmät ja maksuton oikeusapu ja taataan siten yhdenvertainen oikeussuojan saatavuus kaikille;

24. suhtautuu myönteisesti Euroopan oikeusasiamiesten verkoston rooliin ja korostaa, että yhteistyön olisi ulotuttava pelkkää tiedonvaihtoa pidemmälle, erityisesti siten, että käytetään järjestelmällisesti kyselytutkimusmenettelyjä, jotta kansalliset oikeusasiamiehen toimistot voivat pyytää EU:n tasolla virallisia vastauksia kohdatessaan esteitä EU:n lainsäädännön soveltamisessa, ja toteaa, että näin vahvistetaan niiden vaikutusvaltaa suhteessa kansallisiin viranomaisiin; pitää valitettavana, että oikeusasiamiehen toimistoja ei aina kuulla järjestelmällisesti oikeusvaltiokertomuksen laatimisessa huolimatta niiden keskeisestä roolista EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon puutteiden havaitsemisessa; kehottaa siksi kansallisia oikeusasiamiehiä osallistumaan jäsennellymmin ja johdonmukaisemmin EU-tason prosesseihin, jotta

---

63 Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvosto, ”CCBE report on threatening behaviour and agression towards lawyers”, 2024.

voidaan tunnistaa paremmin useisiin jäsenvaltioihin vaikuttavat järjestelmätason ongelmat ja tukea komissiota EU:n lainsäädännön tehokkaan soveltamisen puutteiden korjaamisessa;

25. kehottaa jäsenvaltioita vahvistamaan kansallisten valvontaelinten riippumattomuutta;

26. kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita jatkamaan tukensa vahvistamista eurooppalaisille ja kansainvälisille oikeuslaitoksille ja lähtemään siinä liikkeelle eri jäsenvaltioiden, ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden oikeusjärjestelmien keskinäiseen luottamukseen perustuvien sisäisten oikeudellisen yhteistyön mekanismien vahvistamisesta;

27. pitää myönteisenä rikoksen uhrien oikeuksia koskevan direktiivin[64] tarkistamista, jolla poistetaan oikeusjärjestelmissä olevia puutteita ja varmistetaan, että uhreilla on käytössään oikeussuojakeinoja ja tukipalveluja, mukaan lukien keinot saattaa uhreja koskevat päätökset uudelleen käsiteltäväksi rikosoikeudellisissa menettelyissä, säännökset, jotka koskevat uhrien tukemista ja suojelua, mahdollisuus saada korvausta sekä tehokas tietojenkeruu, rikoksen uhrin oikeuksien vaalimiseen tarkoitettujen resurssien parempi kohdentaminen, uhrien yksityisyyden kunnioittaminen ja heidän henkilötietojensa suojaaminen rikosilmoituksen tekemisen yhteydessä heidän oleskeluoikeudellisesta asemastaan huolimatta ja sen varmistaminen, että henkilötietoja ei luovuteta rikoksentekijälle;

28. painottaa, että kansallisten ja kansainvälisten tuomioiden täytäntöönpanon laiminlyönti on edelleen järjestelmätason huolenaihe joissakin jäsenvaltioissa, kuten perusoikeusviraston viimeaikaisissa havainnoissa ja sidosryhmien toimittamissa tiedoissa korostetaan; panee erittäin huolestuneena merkille Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen periaatteellisesti merkittävissä tapauksissa antamien tuomioiden täytäntöönpanon lisääntyvän ruuhkautumisen ja hidastuvan edistymisen kaikkialla EU:ssa ja toteaa, että tästä on osoituksena, että 650 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen periaatteellisesti merkittävissä tapauksissa antamaa tuomiota oli 1. tammikuuta 2025 edelleen panematta kaikilta osin täytäntöön EU:n jäsenvaltioissa, kun vastaava luku oli 624 tammikuussa 2024 ja 616 sitä edeltävänä vuotena; panee lisäksi merkille, että 45,7 prosenttia EU:n jäsenvaltioiden osalta kymmenen viime vuoden aikana periaatteellisesti merkittävissä tapauksissa annetuista tuomioista on vielä panematta täytäntöön, kun vastaava luku oli 44 prosenttia vuoden 2023 lopussa ja 40 prosenttia vuoden 2022 lopussa; panee lisäksi merkille, että vuoden 2024 loppuun mennessä Euroopan

---

64 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU, annettu 25. lokakuuta 2012, rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta (EUVL L 315, 14.11.2012, s. 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj).

ihmisoikeustuomioistuimen EU:n jäsenvaltioiden osalta periaatteellisesti merkittävissä tapauksissa antamien tuomioiden keskimääräinen täytäntöönpanoaika oli viisi vuotta ja neljä kuukautta, kun se oli viisi vuotta ja kaksi kuukautta vuonna 2023 ja viisi vuotta ja yksi kuukausi vuonna 2022, ja toteaa, että tämä korostaa rakenteellista ja pahentuvaa puutetta sääntöjen noudattamisessa[65]; katsoo, että komission olisi käsiteltävä vakavaa täytäntöönpanon laiminlyöntiä ensisijaisena aiheena kansallisten hallitusten ja parlamenttien kanssa käytävässä poliittisessa vuoropuhelussa;

29. korostaa unionin tuomioistuimen keskeistä roolia oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämisessä kaikkialla EU:ssa; kannattaa uusia aloitteita unionin tuomioistuimen resurssien ja toimintamahdollisuuksien lisäämiseksi, jotta voidaan vastata tehokkaasti oikeusvaltioperiaatteeseen liittyviin uusiin haasteisiin;

30. kehottaa jäsenvaltioita panemaan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen täytäntöönpanoa odottavat tuomiot pikaisesti täytäntöön; ehdottaa, että EU:n toimielimet perustavat seurantayksikön, joka perustuu unionin toimielinten ja virastojen asiaankuuluviin olemassa oleviin rakenteisiin ja resursseihin ja tarvittaessa vahvistaa niitä, jotta voidaan seurata demokratiaan, oikeusvaltioperiaatteeseen ja perusoikeuksiin liittyvien unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoa EU:ssa ja ehdokasmaissa, ja kehottaa komissiota kehittämään julkisen tulostaulun tai vastaavan välineen tällaisen täytäntöönpanon seuraamiseksi, sisällyttämään asiaankuuluvat havainnot kattavasti vuotuiseen oikeusvaltiokertomukseen ja antamaan järjestelmällisesti räätälöityjä maakohtaisia suosituksia keskittyen erityisesti jäsenvaltioihin, jotka jatkuvasti laiminlyövät unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanon; kehottaa komissiota analysoimaan noudattamatta jättämistä koskevia tietoja YK:n sopimusta valvovien komiteoiden maakohtaisten näkemysten kanssa EU:n virastojen, erityisesti perusoikeusviraston, keräämien tietojen perusteella; toteaa jälleen, että tuomioiden tosiasiallinen täytäntöönpano on olennaista SEU-sopimuksessa, SEUT-sopimuksessa, perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa vahvistettujen perusoikeuksien suojan varmistamiseksi;

31. kehottaa komissiota käyttämään määrätietoisemmin täytäntöönpanovälineitä tapauksissa, joissa täytäntöönpanon laiminlyönti on jatkuvaa, ja arvioimaan, edellyttävätkö ne SEUT 258 ja 260 artiklassa tarkoitettuja menettelyjä ja tarvittaessa talousarviota koskevaa ehdollisuutta;

---

65 European Implementation Network, vuoden 2025 kertomus.

32. kehottaa jäsenvaltioita hyväksymään toimenpiteitä, joilla tuetaan täytäntöönpanoa, selkeillä aikatauluilla, vastuualueilla ja parlamentaarisella valvonnalla, sekä turvaamaan oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja varmistamaan, että kansallisia tuomioistuimia ei estetä soveltamasta johdonmukaisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä;

33. palauttaa mieliin, että oikeusvaltioperiaate heikkenee, kun tietyillä oikeuden- tai hallinnonaloilla legitiimin tarkastelun tai valvonnan ylittävällä tavalla jarrutetaan tai vastustetaan demokraattisesti hyväksyttyjä lakeja, mikä estää niiden asianmukaisen täytäntöönpanon; korostaa, että demokraattisissa valtioissa on varmistettava poliittiseen ja yhteiskunnalliseen sovinnontekoon tarkoitetut mekanismit, joilla estetään poliittisten ristiriitojen liiallinen oikeudellistuminen ja vahvistetaan demokraattista vuoropuhelua;

34. korostaa selvää yhteyttä, joka on havaittavissa oikeusvaltion taantumisen ja perusoikeuksien vakavien loukkausten välillä, näiden joukossa puutteet vankeja koskevissa prosesseissa, tutkintavankeuden väärinkäyttö, vihaan yllyttäminen poliittisessa tai institutionaalisessa keskustelussa ja kansalaisjärjestöihin kohdistettavat rajoittavat toimet; on vakaasti sitä mieltä, että komission olisi arvioitava, miten jäsenvaltiot tarttuvat näihin oikeusvaltioperiaatteiden ja perusoikeuksien loukkauksiin, ja lisättävä toimiaan, jotta voidaan varmistaa oikeusjärjestelmän saavutettavuus, tehokkuus ja puolueettomuus; panee huolestuneena merkille poikkeuksellisten oikeudellisten menettelyjen ja täytäntöönpanoasetusten käytön oikeudellisen ympäristön uudistamiseksi tavanomaisen parlamentaarisen valvonnan ylittävällä tavalla, ja toteaa, että tämä ilmentää malleja, jotka on aiemmin havaittu toimivallan jaon kanssa yhteensopimattomiksi;

35. kehottaa komissiota ryhtymään toimiin, jotta vankilaolot huomioidaan oikeusvaltiollisena huolenaiheena, koska vankiloita vaivaavat laajamittainen tilanahtaus, heikot elinolosuhteet ja itsemurhien lisääntyminen, ja nämä ilmiöt horjuttavat vangittujen perusoikeuksia jäsenvaltioiden vankeinhoitojärjestelmissä; kehottaa jäsenvaltioita toteuttamaan toimia sen varmistamiseksi, että vankeusolot kaikissa vankiloissa, myös nuorisovankiloissa, vastaavat perusoikeusnormeja puuttumalla tilanahtauteen, varmistamalla terveydenhuollon ja psykologisen tuen saatavuuden ja vahvistamalla itsemurhien ehkäisyä koskevia toimenpiteitä; suhtautuu myönteisesti joidenkin jäsenvaltioiden aloitteisiin, joilla puututaan tilanahtauteen, ja korostaa, että tarvitaan lisää rakenteellisia toimenpiteitä, mukaan lukien johdonmukaiset strategiat vankien määrän vähentämiseksi ja ilman vapaudenmenetystä toteutettavien toimenpiteiden ja muiden vankeusrangaistuksen vaihtoehtojen asettamiseksi etusijalle;

Korruptiontorjuntakehys

36. muistuttaa, että korruptio on vakava uhka demokratialle, oikeusvaltioperiaatteelle ja kaikkien kansalaisten oikeudenmukaiselle kohtelulle ja että se haittaa talouskehitystä, heikentää kansalaisten luottamusta instituutioihin ja luo haavoittuvuuksia, joita ulkoiset toimijat voivat hyödyntää sekä kansallisella että EU:n tasolla;

37. pitää valitettavana, että kansalaisten luottamus korruptiontorjuntaan on edelleen heikko, koska kaksi kolmasosaa eurooppalaisista katsoo, että korkean tason korruptiotapauksia ei käsitellä riittävästi, yli puolet pitää hallitusten toimia tehottomina ja lähes puolet suhtautuu epäilevästi korruptiontorjuntaa koskevien toimenpiteiden puolueettomaan soveltamiseen; korostaa, että raportointimekanismeissa ja yleisessä tietoisuudessa on merkittäviä puutteita; katsoo, että tämä on EU:lle selkeä kehotus tehostaa työtään korruption ehkäisemiseksi ja torjumiseksi;

38. on erittäin huolissaan EU:n toimielimissä ilmenneistä korruptiotapauksista ja painottaa, että oikeusvaltioperiaate edellyttää, että julkista virkaa hoitavat henkilöt eivät voi toimia mielivaltaisesti eivätkä käyttää valtaansa väärin henkilökohtaisen hyödyn saamiseksi; kehottaa EU:n toimielimiä soveltamaan kaikilta osin hyvän hallintotavan periaatteita, avoimuus, vastuuvelvollisuus ja lahjomattomuus mukaan lukien;

39. painottaa, että EU tarvitsee nykyisen tarkkailijan aseman lisäksi täysjäsenyyttä GRECOssa, jotta voidaan puuttua nykyiseen epäsymmetriseen tilanteeseen, jossa GRECO arvioi kaikkia EU:n jäsenvaltioita mutta ei EU:n toimielimiä, ja toteaa, että tämä rajoittaa johdonmukaisuutta lahjomattomuutta koskevassa EU:n kehyksessä; painottaa, että komissiolta ei voida kohtuudella odottaa itsearviointia lahjomattomuutta ja korruptiontorjuntaa koskevissa asioissa ja että turvautuminen tunnustettuun riippumattomaan ulkoiseen valvontaan on olennaisen tärkeää uskottavuuden, avoimuuden ja kansalaisten luottamuksen varmistamiseksi; painottaa, että on tärkeää lähettää selkeä poliittinen viesti siitä, että EU:n toimielimiin sovelletaan samantasoista valvontaa ja normeja kuin kansallisiin viranomaisiin; muistuttaa, että EU:n jäsenyys GRECOssa vahvistaisi sääntöjen yhdenmukaistamista, varmistaisi menetelmien johdonmukaisuuden, parantaisi avoimuutta, vastuuvelvollisuutta ja tehokkuutta EU:n varojen hallinnoinnissa, lainsäädäntöprosessissa ja EU:n toimielinten työssä ja tehostaisi samalla yhteistyötä jäsenvaltioiden, ehdokasmaiden ja naapurimaiden kanssa korruption torjunnassa;

40. kehottaa komissiota saattamaan pikaisesti päätökseen neuvottelut EU:n täysjäsenyydestä GRECOssa; toteaa, että EU:n liittyminen voi noudattaa kahta oikeudellista reittiä ja että se voi joko pyytää suoraan liittymistä GRECO-sopimukseen tai yksinkertaisemmin liittyä jompaankumpaan tai molempiin korruptiontorjuntaa koskeviin Euroopan neuvoston yleissopimuksiin (ETS N:o 173 ja/tai 174), mistä

seuraisi automaattisesti GRECOn jäsenyys; kehottaa siksi komissiota seuraamaan viipymättä tehokkainta oikeudellista reittiä kohti GRECOn täysjäsenyyttä ja varmistamaan, että vuotuinen oikeusvaltiokertomus kattaa myös EU:n toimielimet;

41. kehottaa jäsenvaltioita panemaan kaikki Euroopan neuvoston GRECOn suositukset kaikilta osin täytäntöön;

42. kehottaa jäsenvaltioita julkaisemaan, hyväksymään, päivittämään ja panemaan täytäntöön kansalliset strategiansa ja seuraamaan ja uudelleentarkastelemaan näitä strategioita, joilla ehkäistään ja torjutaan korruptiota ja joissa asetetaan tavoitteita, painopisteitä ja vastaavia toimenpiteitä sekä otetaan käyttöön keinoja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, jotta varmistetaan korruptiontorjuntatoimien valtavirtaistaminen kaikilla asiaankuuluvilla politiikanaloilla;

43. panee merkille Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) keskeisen roolin oikeusvaltioperiaatteen turvaamisessa ja korruptiontorjunnassa EU:ssa sekä unionin taloudellisten etujen tehokkaassa suojaamisessa rikolliselta toiminnalta; kehottaa komissiota seuraamaan tiiviisti osallistuvien jäsenvaltioiden EPPOn kanssa tekemän yhteistyön tasoa tulevissa kertomuksissa ja hyödyntämään kaikilta osin sen välineitä, jos yhteistyö on puutteellista; tukee EPPOn valvonta- ja koordinointivaltuuksien sekä operatiivisten valtuuksien lujittamista, jotta voidaan vahvistaa sen valmiuksia tutkia korruptiota ja nostaa sen johdosta syytteitä jäsenvaltioissa; kehottaa komissiota nopeuttamaan EPPO-asetuksen tarkistamista, jotta voidaan tehostaa EPPOn ja Europolin välistä operatiivista yhteistyötä ja data-analyysitukea; kehottaa kaikkia EPPOn ulkopuolelle jääneitä jäsenvaltioita liittymään siihen, jotta voidaan lisätä korruption torjunnan vaikuttavuutta, erityisesti EU:n varojen suojelun osalta;

44. kehottaa jäsenvaltioita, ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita sekä EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja ottamaan käyttöön tai vahvistamaan korruption vastaisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, kuten erikoistuneita ja riippumattomia korruptiontorjuntaelimiä, EU:n varojen avointa hallinnointia, avoimuusvaatimusten tehostettua tai asianmukaista täytäntöönpanoa päätöksenteossa, kuten edunvalvojien rekistereitä ja poliittista rahoitusta koskevia raportointivelvoitteita, varmistamaan avoimuuden korkean tason asiaankuuluvilla EU:n politiikan aloilla, virkamiesten käytännesääntöjä, pakollisia varallisuusilmoituksia ja niiden todentamista, varhaisvaroitusjärjestelmiä sekä eturistiriitoja ja pyöröovi-ilmiötä koskevia selkeitä sääntöjä;

45. kehottaa kaikkia EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja vahvistamaan korruptionvastaisia toimiaan, jotka liittyvät eturistiriidoista ilmoittamiseen ja niiden hallintaan, avoimeen tiedonsaantiin, ja sääntöjä, jotka koskevat EU:n toimielinten, elinten, toimistojen ja virastojen vuorovaikutusta yksityisen sektorin kanssa;

46. kehottaa EU:n virastoja, toimistoja ja toimielimiä, kuten Europolia, Eurojustia, Euroopan tilintarkastustuomioistuinta, EPPOa ja Euroopan petostentorjuntavirastoa (OLAF), parantamaan yhteistyötään erityisesti tarkistamalla ja vahvistamalla EU:n petostentorjuntarakennetta, myös varmistamalla OLAFin asianmukainen rahoitus, jotta varmistetaan oikeusvaltioperiaatteen rikkomusten vaikuttavampi havaitseminen, ennaltaehkäisy ja syytteeseenpano silloin, kun niillä on suoria tai välillisiä vaikutuksia unionin taloudellisiin etuihin;

47. kehottaa vahvistamaan etenkin ehdokasmaissa ja mahdollisissa ehdokasmaissa ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä oikeusjärjestelmien pyöröovikäytäntöjen torjumiseksi, jotta tuomareita ja syyttäjiä voidaan estää ottamasta vastaan valtionhallinnon tehtäviä tai poliittisia tehtäviä, jotka voisivat johtaa eturistiriitoihin ja vahingoittaa oikeusjärjestelmän lahjomattomuutta ja puolueettomuutta;

48. ilmaisee syvän huolensa tilanteesta joissakin jäsenvaltioissa, joissa korruption torjuntaan erikoistuneet elimet on hajotettu, sulautettu vähemmän riippumattomiin rakenteisiin tai niiden toimivaltaa on jaettu uudelleen tavalla, joka heikentää niiden riippumattomuutta tai mahdollistaa syyttäjä- tai poliisivaltuuksien käytön poliittisiin tarkoituksiin; panee merkille, että tämä kehitys on johtanut korruptiotapausten, myös korkean tason tapausten, tutkinta- ja syytetoimien jyrkkään vähenemiseen ja heikentänyt kansallisten korruptiontorjuntakehysten tehokkuutta, kuten viimeaikaiset asiantuntija-analyysit osoittavat; huomauttaa, että syyttäjälaitos on keskeinen tekijä jäsenvaltion kyvyssä torjua rikollisuutta ja korruptiota; pitää valitettavana kaikkea hallituksen taholta tapahtuvaa tai poliittista puuttumista rikostutkintoihin, mukaan lukien korruptio ja siihen liittyvät rikokset;

49. kehottaa jäsenvaltioita takaamaan kurinpitolautakuntien, syyttäjäviranomaisten, korruptiontorjuntavirastojen ja oikeuslaitoksen riippumattomuuden, puolueettomuuden, erikoistumisen ja riittävät resurssit korruption vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen (UNCAC) ja GRECOn suositusten mukaisesti;

50. suhtautuu myönteisesti uuteen korruption vastaiseen direktiiviin, jolla päivitetään ja vahvistetaan EU:n oikeudellista kehystä korruption vastaisen YK:n yleissopimuksen mukaisesti; suhtautuu myönteisesti erityisesti keskeisten korruptiorikosten määritelmän yhdenmukaistamiseen EU:n tasolla, mukaan lukien lahjonta julkisella ja yksityisellä sektorilla, varojen väärinkäyttö, vaikutusvallan väärinkäyttö, oikeudenkäytön häiritseminen, laiton vaurastuminen, salaaminen ja julkisen tehtävän vakavat väärinkäytökset; muistuttaa, että virka-aseman väärinkäyttö ja muut vastaavat rikokset kuuluvat direktiivin soveltamisalaan, ne ovat erottamaton osa korruption torjuntaa ja avoimuutta koskevaa sääntelykehystä ja ne ovat

korruption torjuntaa koskevien kansainvälisten yleissopimusten vastaisia; suhtautuu myönteisesti sekä luonnollisille henkilöille että oikeushenkilöille määrättävien rikosoikeudellisten seuraamusten tiukentamiseen, mukaan lukien vähintään 3–5 vuoden vankeusrangaistukset, julkisesta tehtävästä erottaminen ja julkisten varojen saannin epääminen sekä liikevaihtoon perustuvat yrityksille määrättävät sakot; panee merkille oikeudenkäyttöä koskevat tiukennetut säännöt, joiden myötä jäsenvaltiot voivat nostaa syytteitä tietyistä ulkomailla tehdyistä rikoksista; suhtautuu myönteisesti tehostettuun ennalta ehkäisevään kehykseen, mukaan lukien velvoite perustaa korruptiontorjuntaan erikoistuneita elimiä tai organisaatioyksiköitä, tehdä säännöllisiä riskinarviointeja ja varmistaa väärinkäytösten paljastajien ja yhteistyötä tekevien henkilöiden suojelu; korostaa, että korruption torjuntaa koskevassa direktiivissä korostetaan, että samalla kun noudatetaan täysin kaikkia asiaankuuluvia kansallisten perustuslakien, perustuslaillisten periaatteiden ja lakien sääntöjä, henkilöiden, erityisesti julkisen viran haltijoiden, perusteeton suojaaminen korruptiorikoksiin liittyvältä vastuuvelvollisuudelta saattaa heikentää kansalaisten luottamusta tavalla, joka on ristiriidassa tämän direktiivin tavoitteiden kanssa; korostaa lisäksi, että jäsenvaltioilla olisi oltava käytössä järjestelmä, jolla kirjataan, tuotetaan ja tarjotaan anonymisoituja tilastotietoja direktiivin 7, 8, 9 ja 10 artiklan mukaisiin tuomioihin liittyvien armahdusten määrästä; kehottaa kaikkia jäsenvaltioita panemaan korruptiontorjuntaa koskevan direktiivin nopeasti ja kaikilta osin täytäntöön;

51. korostaa, että oikeusvaltioperiaate edellyttää, että virkamiehet niin EU:n toimielimissä kuin jäsenmaissa toimivat avoimesti ja yleisen edun mukaisesti, eivätkä väärinkäytä valtaa tai tee mielivaltaisia päätöksiä; kehottaa jäsenvaltioita, ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita edistämään lahjomattomuutta järjestämällä säännöllisesti korruptionvastaista koulutusta virkahenkilöstölle, lainvalvojille ja oikeuslaitoksen edustajille sekä osallistamalla kansalaisyhteiskunnan aktiivisesti;

52. korostaa, että tiedonvapaus ja yleistä etua koskevan tiedon saanti ovat perusoikeus ja olennainen osa avoimuutta, demokraattista vastuuvelvollisuutta ja korruptiontorjuntaa; toteaa, että komission oikeusvaltiokertomus kattaa järjestelmällisesti tämän alan, mukaan lukien julkisten tietojen saatavuuteen liittyvät perusteettomat rajoitukset, viivästykset tai esteet; kehottaa jäsenvaltioita takaamaan viranomaisten hallussa olevien tietojen oikea-aikaisen, vaikuttavan ja syrjimättömän saannin ja pidättymään lainsäädännöllisistä tai hallinnollisista toimenpiteistä, jotka rajoittavat avoimuutta tai estävät julkisen valvonnan tavalla, joka ei vastaa EU:n perusoikeuskirjaa;

53. ilmaisee huolensa siitä, että viimeaikaiset rikosoikeudelliset uudistukset, joilla lyhennettiin korruptiorikosten seuraamuksia ja vanhentumisaikoja, johtivat satojen korruptioon liittyvien tapausten, myös vakaviin rikoksiin liittyvien tapausten, käsittelyn lopettamiseen,

pelotteen heikentämiseen, rankaisemattomuuden ilmapiirin edistämiseen ja luottamuksen heikkenemiseen julkisia instituutioita kohtaan;

54. panee merkille, että Unkarissa syyttäjiin kohdistuvan toimeenpanoelimen vaikutusvallan keskittyminen yhdistettynä lainsäädäntöuudistuksiin, jotka mahdollistavat korruptiotapausten käsittelyn lopettamisen tai seuraamusten heikentämisen, kuvastaa järjestelmätason taantumisen malleja, joita parlamentti on aiemmin havainnut SEU 7 artiklan mukaisten menettelyjen yhteydessä;

55. kehottaa jäsenvaltioita, ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita varmistamaan korruptiotapausten nopean, perusteellisen ja puolueettoman tutkinnan ja asettamaan etusijalle erityisesti tapaukset, joissa on osallisina korkean tason virkamiehiä, jotta voidaan turvata oikeusvaltioperiaate, ylläpitää kansalaisten luottamusta ja varmistaa vastuuvelvollisuus kaikilla hallinnon tasoilla; kehottaa lisäksi jäsenvaltiota toteuttamaan tällaisissa tapauksissa jatkotoimia kohtuullisessa määräajassa, jotta kansalaisista ei tunnu, että ne jäävät rankaisematta;

56. kehottaa jäsenvaltioita yhdenmukaistamaan korkean tason virkamiesten rikosoikeudellista vastuuta koskevia säännöksiään korruption torjuntaa koskevan direktiivin mukaisesti ja vähentämään oikeudellisia ja menettelyllisiä esteitä, jotka estävät oikeusviranomaisia tutkimasta nopeasti asiaankuuluvia tapauksia;

57. kehottaa komissiota raportoimaan järjestelmällisesti korkean tason korruptiotapausten tutkinnan, syytteeseenpanon ja lopullisten tuomioiden tuloksista kussakin jäsenvaltiossa ja tekemään eron tapausten välillä; kehottaa lisäksi komissiota tunnistamaan jatkuvat rankaisemattomuutta koskevat tilanteet ja määrittämään ne rakenteellisiksi haavoittuvuuksiksi, joilla on merkittäviä vaikutuksia EU:n talousarvion suojaamiseen, ja sisällyttämään nämä havainnot oikeusvaltiokertomuksen korruption torjuntaa koskevaan lukuun;

58. toteaa, että väärinkäytösten paljastajilla on ratkaiseva rooli korruption paljastamisessa ja avoimuuden edistämisessä sekä julkisella että yksityisellä sektorilla; painottaa tarvetta varmistaa, että heitä suojellaan tehokkaasti kostotoimilta ja häirinnältä; kehottaa vahvistamaan entisestään väärinkäytösten paljastajia suojelevia riippumattomia ja itsenäisiä viranomaisia ja ottamaan ne osaksi laajempia kansallisia korruptiontorjuntakehyksiä; kehottaa jäsenvaltioita ja ehdokasmaita suojelemaan väärinkäytösten paljastajia ja toimittajia, jotka ilmoittavat korruptiosta tai EU:n varojen väärinkäytöstä, ja vahvistamaan heidän suojaansa entisestään varmistamalla luottamukselliset ilmoituskanavat, tehokkaat oikeussuojakeinot kostotoimia vastaan sekä tutkivan journalismin ja sananvapauden suojelun; kehottaa sisällyttämään rikoslainsäädäntöön toimittajia vastaan tehtyjen rikosten koventamisperusteeksi sen, että teon vaikuttimena on toimittajan

ammatillinen toiminta tai sen, että teko liittyy hänen ammatilliseen toimintaansa;

Toimittajien suojelu sekä tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja vapaus

59. toteaa, että tutkivien toimittajien murhaaminen on suora hyökkäys oikeusvaltioperiaatetta vastaan, koska se heikentää kansalaisten ja instituutioiden kykyä saattaa valtaapitävät vastuuseen ja on myös yksi äärimmäisimmistä sensuurin muodoista, joka uhkaa suoraan sananvapautta ja demokraattisten instituutioiden toimintaa; korostaa, että toimittajiin kohdistuvalla uhkailulla, häirinnällä ja kampanjoilla, myös poliittisesti motivoiduilla, on lamaannuttava vaikutus tutkivaan raportointiin ja että niiden seurauksena on käynnistettävä nopeita, perusteellisia, riippumattomia ja tehokkaita tutkimuksia;

60. tuomitsee jyrkästi toimittajien valvonnan erityisesti vakoiluohjelmien avulla, mukaan lukien Paragon Graphite -tapaus, sekä toimittajiin ja kansalaisyhteiskunnan toimijoihin kohdistetun valvonnan useissa jäsenvaltioissa, mikä rikkoo sananvapautta ja tiedotusvälineiden vapautta ja heikentää demokratian periaatteita; korostaa, että on tärkeää suojella toimittajia ja heidän viestintänsä luottamuksellisuutta kaikenlaiselta laittomalta tai mielivaltaiselta valvonnalta; suhtautuu myönteisesti toimiin, joilla pyritään vahvistamaan suojatoimia tällaisia käytäntöjä vastaan; korostaa tarvetta vahvistaa nykyisiä suojatoimia, mukaan lukien oikeudellinen valvonta, tarpeellisuuden ja oikeasuhteisuuden arvioinnit ja tehokkaat oikeussuojamekanismit sekä EU:n lainsäädännön täytäntöönpano;

61. ilmaisee huolensa siitä, että komissio seuraa rajoitetusti parlamentin tutkintavaliokunnan suosituksia, jotka koskevat Pegasus-ohjelman ja muiden vastaavien vakoiluohjelmien käyttöä, ja katsoo, että niiden täysimittainen ja oikea-aikainen täytäntöönpano vahvistaisi merkittävästi EU:n valmiuksia ehkäistä väärinkäytöksiä ja vaalia perusoikeuksia; kehottaa komissiota raportoimaan säännöllisesti parlamentille, erityisesti sen kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnalle (LIBE), näiden suositusten täytäntöönpanotilanteesta; kehottaa komissiota puuttumaan tulevassa oikeusvaltiokertomuksessaan vakoiluohjelmien käyttöön toimittajia vastaan, koska sillä on suora vaikutus tiedotusvälineiden vapauteen, tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimittajien turvallisuuteen; toteaa, että EU:n tasolla esiin tuotujen huolenaiheiden johdosta tietyt jäsenvaltiot ovat toteuttaneet uudistuksia, joiden tarkoituksena on parantaa valvontateknologian käytön valvontaa, avoimuutta ja vastuuvelvollisuutta;

62. panee huolestuneena merkille yhä tunkeilevampien valvontateknologioiden, myös tekoälyyn perustuvien välineiden, käytön erityisesti silloin, kun niiden käyttö voi vaikuttaa

suhteettomasti perusoikeuksiin, kuten yksityisyyteen, kokoontumisvapauteen tai tiedotusvälineiden vapauteen; korostaa, että tekoälyyn perustuvat valvontateknologiat, mukaan lukien biometriset järjestelmät, kuten kasvontunnistus, aiheuttavat suuren riskin perusoikeuksien kunnioittamiselle ja että jos niitä käytetään, ne edellyttävät oikeusviranomaiselta etukäteen saatua lupaa ja avointa valvontaa; kehottaa komissiota arvioimaan, aiheuttavatko kansalliset käytännöt, joihin liittyy biometristä valvontaa tai laajamittaista tiedonkeruuta, järjestelmätason riskejä oikeusvaltioperiaatteelle;

63. ilmaisee syvän huolensa entistä paremmin dokumentoiduista väitteistä, jotka koskevat laitonta valvontaa ja vakoilua EU:n toimielimissä; painottaa, että tällaiset käytännöt, jos ne vahvistetaan, muodostaisivat vakavan uhkan oikeusvaltioperiaatteelle, toimivallan jaolle, demokraattiselle valvonnalle ja EU:n päätöksentekoprosessien lahjomattomuudelle;

64. muistuttaa, että vakoiluohjelmien käyttöönotto häiritsee vakavasti perusoikeuksia, heikentää jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta ja voi vääristää sisämarkkinoiden toimintaa ja EU:n politiikkoja, koska se on luonteeltaan erittäin tunkeilevaa; kehottaa täyteen avoimuuteen, tällaisten käytäntöjen tehokkaaseen ja riippumattomaan valvontaan ja konkreettisiin korjaaviin toimenpiteisiin, myös EU:n tasolla, vastuuvelvollisuuden varmistamiseksi; muistuttaa, että valvonta on toteutettava lain mukaisesti, sillä on oltava oikeutettu tavoite ja sen on oltava ehdottoman välttämätöntä ja oikeasuhteista ja siihen on sovellettava vankkoja suojatoimia; korostaa, että valvontavälineiden väärinkäytöllä, joka on asianmaisesti osoitettu oikeudenmukaisella menettelyllä, on oltava konkreettisia seurauksia unionin oikeudellisten välineiden ja rahoitusvälineiden puitteissa;

65. on edelleen syvästi huolissaan siitä, että tiedotusvälineiden omistajuus, sekä julkisten että yksityisten tahojen tapauksessa, on edelleen hyvin keskittynyttä monissa jäsenvaltioissa, ehdokasmaissa ja mahdollisissa ehdokasmaissa, mikä muodostaa merkittävän riskin tietojen ja näkemysten moninaisuudelle; ilmaisee huolensa lisääntyvästä poliittisesta puuttumisesta julkisen palvelun tiedostusvälineiden hallintoon, hallinnointiin ja henkilöstöön ja toteaa, että se heikentää niiden riippumattomuutta; korostaa riippumattomien ja hyvin rahoitettujen julkisten tiedotusvälineiden demokraattista merkitystä; kehottaa jäsenvaltioita, ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita hyväksymään lainsäädäntökehyksiä, joilla estetään horisontaalinen keskittyminen, varmistetaan omistuksen ja hallinnoinnin avoimuus, myös julkisten omistusrekistereiden avulla, taataan avoin julkisten varojen myöntäminen ja laaditaan riippumattomat valvonta- ja vaatimustenmukaisuusmekanismit, jotta voidaan turvata toimituksellinen ja journalistinen riippumattomuus ja tiedotusvälineiden rooli julkisen vallan vartijana;

66. tuomitsee kaikenlaisen aiheettoman poliittisen puuttumisen julkisten tiedotusvälineiden hallintoon ja panee huolestuneena merkille tiettyjen jäsenvaltioiden rakenneuudistukset, jotka lisäävät poliittista vaikutusvaltaa nimitys- ja erottamismenettelyissä, sekä valtion valvoman mainonnan, poliittisesti vaikutusvaltaisten sääntelyelinten ja tiedotusvälineiden yhdistymisen hallitusta kannattaviksi konglomeraateiksi, jotka yhdessä heikentävät tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja rajoittavat riippumattoman tiedon saatavuutta; kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan hallintoelinten läpinäkyvät, avoimet, tehokkaat ja syrjimättömät nimitysmenettelyt, jotka perustuvat etukäteen vahvistettuihin objektiivisiin ja oikeasuhteisiin kriteereihin eurooppalaisen medianvapaussäädöksen 5 artiklan mukaisesti, ja kehottaa komissiota seuraamaan tiiviisti kansallisia uudistuksia, jotka voivat heikentää tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja julkisten tiedotusvälineiden riippumattomuutta; korostaa, että riippumattomat ja luotettavat tiedotusvälineet, mukaan lukien poliittisesta valvonnasta vapaat julkisen palvelun tiedotusvälineet, ovat välttämättömiä demokraattisen vastuuvelvollisuuden kannalta, koska niiden avulla kansalaiset voivat valvoa vallanpitäjiä ja havaita korruptiota ja virka-aseman väärinkäyttöä;

67. palauttaa mieliin, että Instagramin, TikTokin ja X:n kaltaiset verkkoalustat ovat merkittäviä uutislähteitä erityisesti nuoremmille yleisöille; ilmaisee huolensa siitä, että suosittelujärjestelmät voivat vahvistaa polarisoivaa sisältöä ja luoda tiedonsaannin yhteyteen samanmielisten kuplia, mikä aiheuttaa vakavia riskejä demokraattiselle keskustelulle ja tiedotusvälineiden moniarvoisuudelle; kehottaa komissiota varmistamaan digipalvelusäädöksen tehokkaan täytäntöönpanon[66] erityisesti siltä osin kuin on kyse alustojen velvollisuudesta lieventää tiedotusvälineiden moniarvoisuudelle ja kansalaiskeskustelulle aiheutuvia järjestelmäriskejä;

68. suhtautuu myönteisesti eurooppalaisen medianvapaussäädöksen kaltaisiin aloitteisiin, joilla pyritään edistämään vapaita, riippumattomia ja moniarvoisia tiedotusvälineitä; pitää kuitenkin valitettavana, että eurooppalaista medianvapaussäädöstä ei ole vielä pantu tosiasiallisesti täytäntöön useimmissa jäsenvaltioissa; kehottaa jäsenvaltioita täyttämään välittömästi velvoitteensa sen nopean ja täyden täytäntöönpanon varmistamiseksi, mukaan lukien avoimuus valtion verkkomainonnan ja muun mainonnan jakamisessa sekä tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja toimituksellisen riippumattomuuden turvaaminen; kehottaa komissiota tukemaan jäsenvaltioita eurooppalaisen medianvapaussäädöksen saattamisessa

---

66 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065, annettu 19. lokakuuta 2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös) (EUVL L 277, 27.10.2022, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

osaksi kansallista lainsäädäntöä, seuraamaan sen täytäntöönpanoa ja harkitsemaan rikkomusmenettelyjä, jos velvoitteita ei noudateta; kehottaa komissiota auttamaan aktiivisesti jäsenvaltioita eurooppalaisen medianvapaussäädöksen soveltamisessa, myös hyväksymällä tarvittaessa tulkintaan liittyviä ohjeita, ja seuraamaan tiiviisti sen tosiasiallista täytäntöönpanoa erityisesti niissä jäsenvaltioissa, joissa riippumattomat lähteet ovat ilmaisseet huolensa tiedotusvälineiden vapaudesta; painottaa, että asetuksen suoran sovellettavuuden vuoksi toimittajilla ja sidosryhmillä on jo oikeus vedota siihen kansallisissa ja EU:n tuomioistuimissa;

69. kehottaa jäsenvaltioita ja ehdokasmaita varmistamaan toimittajien ja muiden media-alan ammattilaisten suojelun EU:ssa komission suositusten (EU) 2021/1534[67] ja (EU) 2022/758[68] mukaisesti; korostaa, että toimittajien suojelun on katettava paitsi tehokkaat fyysistä turvallisuutta koskevat toimenpiteet myös suojatoimet verkossa tapahtuvaa uhkailua, häirintää ja digitaalisia hyökkäyksiä vastaan sekä mahdollisuus saada tietoja ilman aiheettomia esteitä;

70. tuomitsee vihapuheen sekä verkossa että verkon ulkopuolella, kuten valtamediassa, sosiaalisessa mediassa ja julkisissa tiloissa, sillä se on vakava uhka demokratialle ja oikeusvaltiolle; kehottaa tehostamaan tiedotusvälineitä koskevien säädösten noudattamisen valvontaa, jotta voidaan turvata monimuotoinen ja osallistava mediaympäristö; korostaa, että julkisuuden henkilöiden on näytettävä esimerkkiä, jotta voidaan varmistaa, että keskustelu on kunnioittavaa; palauttaa mieliin, että sananvapaus on perusoikeus, jota ei pitäisi rajoittaa perusteettomasti; korostaa, että sananvapautta ei saa käyttää vihapuheen tai viharikosten oikeuttamiseen; kehottaa jäsenvaltioita kumoamaan lainsäädännön, joka ei ole linjassa sananvapautta ja julkista keskustelua koskevien eurooppalaisten ja kansainvälisten normien kanssa, tai muuttamaan sitä;

71. palauttaa mieliin, että sananvapaus on demokraattisten yhteiskuntien kulmakivi ja olennainen osa oikeusvaltioperiaatetta; panee huolestuneena merkille tutkijoihin, toimittajiin ja ihmisoikeuksien puolustajiin kohdistuvien hallinnollisten ja rikosoikeudellisten toimenpiteiden lisääntymisen;

---

67 Komission suositus (EU) 2021/1534, annettu 16. syyskuuta 2021, toimittajien ja muiden media-alan ammattilaisten suojelun, turvallisuuden ja voimaannuttamisen varmistamisesta Euroopan unionissa (EUVL L 331, 20.9.2021, s. 8, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1534/oj).

68 Komission suositus (EU) 2022/758, annettu 27. huhtikuuta 2022, julkista osallistumista harjoittavien toimittajien ja ihmisoikeuksien puolustajien suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta tai aiheettomilta kanteilta (”strategiset häirintätarkoituksessa nostetut kanteet”) (EUVL L 138, 17.5.2022, s. 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2022/758/oj).

72. kehottaa jäsenvaltioita panemaan SLAPP-kanteiden torjuntaa koskevan direktiivin[69] ja komission suosituksen (EU) 2022/758 täytäntöön kokonaisuudessaan ja hyvissä ajoin; kehottaa jäsenvaltioita olemaan tyytymättä vähimmäistoimenpiteisiin, kun ne saattavat direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja hyväksymään kattavia kansallisia SLAPP-kanteiden torjuntaa koskevia toimenpiteitä, jotta voidaan suojella toimittajia ja muita, jotka joutuvat pelottelun, kunnianloukkausten tai ammatin harjoittamista koskevien rajoitusten kohteeksi;

73. suosittelee, että kun jäsenvaltiot saattavat direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään, ne sisällyttävät sen soveltamisalaan myös kansalliset asiat, koska valtaosa SLAPP-kanteista nostetaan kansallisella tasolla; kannustaa ottamaan käyttöön kanteiden varhaisen hylkäämisen mekanismeja, tehokkaita kulujen siirtämistä koskevia sääntöjä, varoittavia seuraamuksia perusteettomia kanteita nostaville osapuolille ja kattavia tukitoimenpiteitä tällaisten kanteiden kohteeksi joutuville toimittajille ja muille henkilöille;

74. kehottaa komissiota harkitsemaan kiireellisesti ehdotuksia tai täydentäviä välineitä sellaisiin SLAPP-kanteisiin puuttumiseksi, jotka eivät kuulu EU:n nykyisen kehyksen soveltamisalaan, ja tutkimaan muutoksia, joilla direktiivin soveltamisala laajennettaisiin muihinkin kuin rajatylittäviin tapauksiin, jotta voidaan varmistaa suojelun korkea ja yhdenmukainen taso kaikkialla EU:ssa;

75. kehottaa komissiota arvioimaan, ovatko disinformaation torjuntaa koskevat EU:n pakotteet EU:n oikeuden mukaisen oikeasuhteisuusvaatimuksen ja perusoikeuskirjan 11 artiklan mukaisia, mutta samalla toteaa, että disinformaation ja tiedon manipuloinnin torjuntaa koskevien toimien hyväksyminen on täysin oikeutettu tavoite; katsoo, että oikeus tulla kuulluksi ja asianmukaiset oikeudelliset takeet on taattava ennen kuin neuvosto soveltaa tällaisia toimenpiteitä, erityisesti silloin, kun niillä saatettaisiin heikentää EU:n kansalaisten ja varsinkin toimittajien oikeuksia;

76. kannustaa jäsenvaltioita varmistamaan, että vähemmistöt voivat tosiasiallisesti olla mukana tiedotusvälineissä ja käyttää niitä ja että audiovisuaalisissa mediapalveluissa ei yllytetä väkivaltaan tai vihaan vähemmistöjä kohtaan;

77. kehottaa jäsenvaltioita luomaan kehykset, joilla taataan ihmisten vapaus etsiä, saada ja välittää tietoa, ja varmistamaan, että

---

69 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1069, annettu 11. huhtikuuta 2024, julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta vaatimuksilta tai väärinkäyttöön perustuvilta oikeudenkäynneiltä (”julkiseen keskusteluun osallistumista vastustavat strategiset kanteet”) (EUVL L, 2024/1069, 16.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj).

digipalvelusäädöksessä tarkoitetut kansalliset koordinaattorit pystyvät kaikilta osin hoitamaan tehtävänsä eli helpottamaan tietojenvaihtoa ja yhteistyötä EU:n tasolla; korostaa, että digipalvelusäädös on tärkeää panna täytäntöön oikea-aikaisesti ja vaikuttavasti, jotta voidaan varmistaa turvallinen, avoin ja vastuullinen verkkoympäristö; kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että syyttömyysolettamasta annetun direktiivin (EU) 2016/343 saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä kunnioitetaan kaikin tavoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklassa taattua sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta eikä siinä rajoiteta raportointia yleistä etua koskevista asioista;

78. muistuttaa, että on tärkeää seurata suuria verkkoalustoja ja valvoa digipalvelusäädöksen noudattamista, mukaan lukien tutkimukset algoritmeilla toteutettavasta manipuloinnista, vihapuheen voimistamisesta, poliittisesta propagandasta tai valvonnan puutteesta; korostaa alustojen algoritmien avoimuuden, riippumattomien tarkastusten ja faktantarkistusmekanismien merkitystä disinformaation torjunnassa ja painottaa, että näitä toimenpiteitä olisi täydennettävä takaamalla tiedonsaanti ja edistämällä medialukutaitoa kaikkien kansalaisten keskuudessa;

79. korostaa, että laajamittainen disinformaatio ja tiedon manipulointi, joita yhä enenevässä määrin vahvistavat kehittyneet tekoälyjärjestelmät, aiheuttavat vakavia riskejä oikeusvaltiolle ja demokraattisille prosesseille; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita panemaan digipalvelusäädöksen ja tekoälysäädöksen[70] täytäntöön kokonaisuudessaan, jotta varmistetaan avoimuus, vastuuvelvollisuus ja oikeusvaltioon kohdistuvien tekoälyyn perustuvien järjestelmätason riskien tehokas lieventäminen erityisesti vaaleihin liittyvissä yhteyksissä;

Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet

80. korostaa, että vahva ja vapaa kansalaisyhteiskunta, kuten ruohonjuuritason järjestöt ja yhteisöjärjestöt, ammattiliitot, aktivistiryhmät, ihmisoikeuksien puolustajat ja valtiosta riippumattomat järjestöt, sekä riippumattomat viranomaiset ja oikeusasiamiehet toimivat vallan vahtikoirana ja siten niillä on ratkaisevan tärkeä rooli demokratian, tasa-arvon, oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien edistämisessä ja vaalimisessa sekä valtion ja yksityisten toimijoiden vastuuvelvollisuuden varmistamisessa; muistuttaa tässä yhteydessä

---

70 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1689, annettu 13. kesäkuuta 2024, tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös) (EUVL L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj).

komission toteavan, että joissakin jäsenvaltioissa on edelleen esteitä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden työtä tukevan ympäristön luomiselle ja että niitä varten tarvitaan lisätoimenpiteitä, kuten kohdennettua koulutusta, tietämyksen lisäämistä ja suojelumekanismeja; kehottaa komissiota tehostamaan toimiaan kaikkien näiden toimijoiden suojelun vahvistamiseksi ja takaamaan tarvittavat edellytykset, jotta ne voivat harjoittaa toimintaansa vaikuttavasti; muistuttaa, että niille tarvitaan turvallinen, tukea antava ja suotuisa toimintaympäristö; antaa tukensa kansalaisvaikuttamiselle ja demokraattisiin prosesseihin osallistumiselle;

81. panee merkille kansalaisyhteiskunnan ja valtiosta riippumattomien järjestöjen roolin vähemmistöjen suojelussa ja syrjinnän torjunnassa ja vaatii, että tukea myönnetään oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti;

82. toteaa jälleen, että oikeusvaltiokertomusta laadittaessa on tärkeää järjestää laajat kuulemiset; kehottaa komissiota asettamaan etusijalle jäsenvaltioihin tehtävät tarkastuskäynnit, koska ne mahdollistavat tilanteen kattavamman ja paremmin asiayhteyteen sidotun arvioinnin;

83. painottaa olevan tärkeää, että kaikkialla EU:ssa on elinvoimainen kansalaisyhteiskunta sekä oikeus rauhanomaiseen kokoontumiseen ja yhdistymisvapauteen, ja korostaa, että nämä kansainvälisellä oikeudella ja perusoikeuskirjalla suojatut oikeudet ovat olennaisen tärkeitä demokratian ja vastuullisen hallinnon takaamiseksi; toteaa, että näitä vapauksia on edelleen tarpeen vahvistaa joissakin jäsenvaltioissa; kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että kaikkien kokoontumisvapautta suojellaan, ja takaamaan sen harjoittamiselle turvallisen, mahdollistavan ja oikeudellisesti turvallisen ympäristön EU:n oikeuden sekä eurooppalaisten ja kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaisesti; panee huolestuneena merkille, että useissa jäsenvaltioissa kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin vaikuttavat lisääntyvät rajoitukset, kuten liialliset hallinnolliset rasitteet, mustamaalauskampanjat ja resurssien saantia koskevat rajoitukset, joilla on lamaannuttava vaikutus ja jotka heikentävät kansalaisyhteiskunnan valvontatehtävää;

84. on syvästi huolissaan kokoontumisvapauden toistuvasta rajoittamisesta; nostaa esiin, että Euroopan neuvosto, Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö, Yhdistyneet kansakunnat ja kansalaisjärjestöt ovat arvostelleet tiettyjä lakeja, esimerkiksi asiaankuuluvaa turvallisuuslainsäädäntöä, jotka eivät ole oikeasuhteisia, mikä voi heikentää oikeudellisia takeita ja olla ristiriidassa kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa; kehottaa jäsenvaltioita olemaan hyväksymättä lakeja tai käytäntöjä, jotka rajoittavat ennaltaehkäisevästi oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen, esimerkiksi seuraamusten tai rangaistusten

määrääminen rauhanomaisiin mielenosoituksiin osallistuville ilman oikeudellista valvontaa; muistuttaa jäsenvaltioita siitä, että kokoontumisia ja mielenosoituksia koskevien lakien ja käytäntöjen on aina oltava kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaisia, mistä voidaan huolehtia myös antamalla lainvalvontaviranomaisille asianmukaista koulutusta ihmisoikeuksista ja joukkojenhallinnasta; kannustaa jäsenvaltioita ottamaan käyttöön asianmukaisia menettelyjä tai mekanismeja henkilöllisyystarkastusten kirjaamiseksi ja kehottaa jäsenvaltioita julkaisemaan tietoja mielenosoitusten aikana tapahtuvista loukkaantumisista ja kuolemista, jotta voidaan lisätä lainvalvontaviranomaisten avoimuutta ja vastuuvelvollisuutta;

85. panee merkille EU:n kansalaisyhteiskuntastrategian ja toimenpiteet suojelun, osallistumisen ja kestävän rahoituksen vahvistamiseksi, mukaan lukien kansalaisyhteiskuntafoorumi, kansalaistoimintaympäristön tietokeskus ja uudet suojeluvälineet;

86. kehottaa jäsenvaltioita ja komissiota parantamaan edelleen kansalaisyhteiskunnan oikeudellista ja sääntely-ympäristöä ja samalla varmistamaan, että yhdistysten rahoitusta ja toimintaa koskevat rajoitukset ovat selvästi perusteltuja ja oikeasuhteisia, niillä edistetään oikeutettuja yleistä etua koskevia tavoitteita ja ne ovat kaikilta osin EU:n oikeuden ja eurooppalaisten ja kansainvälisen ihmisoikeusnormien, myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen, mukaisia;

87. on syvästi huolissaan kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventumisesta sekä kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajien vainoamisen lisääntymisestä EU:ssa, mikä koskee erityisesti rasismin torjunnan, ilmasto-oikeudenmukaisuuden, hlbtiq+-henkilöiden oikeuksien, naisten oikeuksien, muuttoliikkeen, mukaan lukien humanitaarisen avun ja merihätään joutuneiden auttamisen, sekä korruption torjunnan parissa työskenteleviä toimijoita; kehottaa komissiota seuraamaan oikeusvaltiokertomuksissaan järjestelmällisesti näiden järjestöjen tilannetta, koska kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventuminen on rakenteellinen oikeusvaltioon liittyvä huolenaihe; kehottaa jäsenvaltioita tarjoamaan ihmisoikeuksien puolustajille tehokasta suojelua, mukaan lukien nopean toiminnan mekanismit uhkia vastaan;

88. on huolissaan perustuslain muutoksista, jotka heikentävät oikeusvarmuutta ja EU:n oikeuden ensisijaisuutta;

89. tuomitsee nopeutettujen lainsäädäntömenettelyjen liiallisen ja rutiininomaisen käytön Unkarissa, jossa merkittävä osa laeista on hyväksytty ilman asianmukaista kuulemista, ja katsoo, että tämä heikentää paremman lainsäädännön, avoimuuden, osallistavuuden ja demokraattisen valvonnan periaatteita;

90. kannustaa jäsenvaltioita varmistamaan tasapainoisen kehyksen, jolla tuetaan vastuuvelvollisuutta ja avoimuutta kaikkien sellaisten tahojen osalta, jotka pyrkivät vaikuttamaan julkiseen politiikkaan, ja samalla mahdollistetaan kansalaisyhteiskunnan vapaa, turvallinen ja tehokas toiminta; on huolissaan kansalaisjärjestöihin ja ihmisoikeuksien puolustajiin yhä useammin kohdistettavista oikeudellisista ja taloudellisista rajoituksista, mustamaalauskampanjoista ja rikolliseksi leimaamisesta, kuten kansalaisyhteiskunnan toiminnan perusteettomasta kriminalisoinnista; kehottaa jäsenvaltioita pidättymään kokoontumis- ja yhdistymisvapauden suhteettomasta rajoittamisesta; korostaa jälleen, että on tärkeää panna kaikilta osin täytäntöön SLAPP-kanteiden torjuntaa koskeva direktiivi ja komission suositus (EU) 2022/758, jotta voidaan suojella kansalaisjärjestöjä; korostaa, että valtiosta riippumattomille järjestöille asetetut raportointivaatimukset eivät saa ylittää sitä, mikä on ehdottoman välttämätöntä ja oikeasuhteista asetettuihin erityistavoitteisiin nähden;

91. korostaa, että avoimuus ja vastuullisuus EU:n varojen käytössä ovat olennaisia oikeusvaltioperiaatteen osatekijöitä; korostaa, että käytössä olisi oltava raportointivelvoitteita ja avoimuuskäytäntöjä, joilla varmistetaan EU:n varojen asianmukainen käyttö, samalla kun vältetään järjestöille aiheutuvaa tarpeetonta rasitetta; katsoo, että valvontaa, huolellisuusvelvoitetta ja avoimuutta koskeva EU:n voimassa oleva lainsäädäntö muodostaa vankan perustan, ja korostaa, että EU:n olisi oltava valmis tarkastelemaan uudelleen ja vahvistamaan kehystä, jos puutteita havaitaan; kehottaa jäsenvaltioita ja komissiota varmistamaan, että kansalaisjärjestöille ja ihmisoikeuksien puolustajille osoitetaan asianmukaiset ja kestävät taloudelliset resurssit sellaisten selkeiden kelpoisuuskriteerien ja valvontamekanismien mukaisesti, jotka olisivat täysin nykyisten avoimuutta, vastuuvelvollisuutta ja varojen käyttöä koskevien sääntöjen mukaisia, erityisesti kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventuessa ja hallinnollisten rasitteiden lisääntyessä; katsoo tältä osin, että komission ja jäsenvaltioiden olisi tarjottava riittävää ja jatkuvaa rahoitusta, joka vastaa sille asetettuja tavoitteita, toimijoille, jotka pyrkivät edistämään perusoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta, ja korostaa, että EU:n rahoituksen saannin on oltava oikeudenmukaista, avointa ja syrjimätöntä; muistuttaa, että rahoituspäätösten on perustuttava objektiivisiin, avoimiin ja syrjimättömiin kriteereihin perussopimusten ja varainhoitoasetuksen mukaisesti, jotta varmistetaan moitteeton varainhoito ja EU:n taloudellisten etujen suojaaminen;

92. korostaa akateemisen vapauden merkitystä oikeusvaltion olennaisena osana ja kehottaa jäsenvaltioita suojelemaan korkeakouluja asiattomalta poliittiselta puuttumiselta tai akateemisen hallinnon valvonnalta ja varmistamaan institutionaalisen riippumattomuuden; kannustaa jäsenvaltioita

edistämään oikeusvaltiokulttuuria tiedotuskampanjoiden, viestintäaloitteiden sekä demokraattisia arvoja ja periaatteita edistävien toimien avulla;

Perusoikeudet, tasa-arvo ja syrjimättömyys

93. painottaa, että perusoikeuksien suojelu ja edistäminen ovat oikeusvaltion keskeinen pilari ja kaikkien jäsenvaltioiden olennainen velvoite SEU 2 artiklan mukaisesti; korostaa, että nämä oikeudet on turvattava yhdenvertaisesti kaikille henkilöille ilman syrjintää avoimilla lainsäädäntömenettelyillä, tehokkailla oikeussuojakeinoilla ja riippumattomilla valvontamekanismeilla; korostaa, että oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet vahvistavat toisiaan ja että oikeusvaltioperiaatteen rikkomiset heikentävät suoraan perusoikeuksien toteutumista;

94. painottaa, että kaikkien perusoikeuksia ja -vapauksia koskevien rajoitusten on oltava perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaisia, ja tuomitsee lainsäädäntökäytännöt, jotka johtavat liialliseen monimutkaisuuteen, oikeudelliseen epävarmuuteen tai huonoon ymmärrettävyyteen kansalaisten näkökulmasta;

95. korostaa, että jäsenvaltioiden oikeudellisilla kehyksillä on taattava yhdenvertaisuus lain edessä ja oikeus olla joutumatta syrjityksi, myös oikeudenkäyntimenettelyissä; kehottaa komissiota toimimaan päättäväisesti, jos näitä vaatimuksia ei noudateta; korostaa, että kaikissa toimenpiteissä, jotka vaikuttavat henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen, oleskeluoikeuksiin tai perheenyhdistämiseen, on noudatettava sovellettavaa EU:n oikeutta ja perusoikeuskirjaa, myös sen 21 artiklassa vahvistettua syrjintäkieltoa;

96. palauttaa mieliin, että sosiaalisen suojelun tosiasiallinen saatavuus, riittävä vähimmäistulo ja syrjimättömät julkiset palvelut ovat ratkaisevan tärkeitä oikeuksien yhdenvertaisen käytön kannalta; kehottaa komissiota ottamaan huomioon, miten sosiaalinen syrjäytyminen, äärimmäinen köyhyys ja asuntojen puute estävät oikeussuojan tosiasiallisen saatavuuden ja oikeuksien toteutumisen käytännössä;

97. suhtautuu myönteisesti hlbtiq+-henkilöiden tasa-arvoa koskevaan strategiaan 2026–2030 ja pitää sitä keskeisenä kehyksenä, jotta voidaan edistää tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä kaikkialla EU:ssa, erityisesti parantamalla EU:n tasa-arvolainsäädännön täytäntöönpanoa, hlbtiq+-henkilöiden ja -aktivistien suojelua ja turvallisuutta, vahvistamalla seuranta- ja vastuuvelvollisuusmekanismeja, antamalla valistusta ja kouluttamalla keskeisiä ammattilaisia; kehottaa komissiota esittämään ehdotuksen eheytyshoitojen sitovasta EU-tason kiellosta kaikissa jäsenvaltioissa;

98. on erittäin huolestunut siitä, että joissakin jäsenvaltioissa on otettu käyttöön syrjiviä toimenpiteitä vetoamalla niin sanotun ”hlbtiq-propagandan” ja ”sukupuoli-ideologian” torjuntaan; palauttaa mieliin

julkisasiamiehen asiassa C-769/22 antaman ratkaisuehdotuksen[71], jossa todetaan, että tällainen lainsäädäntö on ristiriidassa EU:n oikeuden ja perusoikeuskirjan kanssa, jos se ei ole objektiivisesti, tieteellisesti ja oikeasuhteisesti perusteltua; korostaa, että näillä toimenpiteillä vahvistetaan leimaamista, loukataan syrjinnän kieltoa, sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta sekä yksityis- ja perhe-elämää ja ihmisarvoa eikä niitä voida perustella jäsenvaltion esittämillä syillä; painottaa, että hlbtiq+-henkilöiden järjestelmällinen syrjintä asettaa kyseenalaisiksi SEU 2 artiklassa vahvistetut arvot ja vaikuttaa koko unionin oikeusjärjestykseen; korostaa, että komission on toimittava nopeasti ja päättäväisesti, kun jäsenvaltiot kiertävät EU:n oikeutta ja erityisesti perusoikeuskirjaa, ja hyödynnettävä esimerkiksi nopeutettuja rikkomusmenettelyjä ja välitoimia; tuomitsee syrjivät perustuslakiuudistukset, jotka vaikuttavat sukupuolten tasa-arvoon ja hlbtiq+-henkilöiden oikeuksiin;

99. pitää valitettavana, että joissakin jäsenvaltioissa tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevat toimet eivät ole edistyneet ja että voimassa olevan syrjinnän vastaisen EU:n lainsäädännön täytäntöönpanossa on jatkuvia puutteita; korostaa, että useampaan haavoittuvassa asemassa olevaan ryhmään kuuluvien henkilöiden intersektionaalinen syrjintä on edelleen ongelma useissa jäsenvaltioissa ja tällaisen syrjinnän oikeudellisen tunnustamisen ja sitä koskevan suojelun taso vaihtelee eikä sitä käsitellä riittävästi nykyisissä EU:n tasa-arvo- ja syrjimättömyyskehyksissä; kehottaa neuvostoa pääsemään viipymättä sopuun horisontaalisesta syrjinnän vastaisesta direktiivistä; kehottaa jatkamaan EU:n toimia hlbtiq+-henkilöihin, naisiin, alaikäisiin, vammaisiin henkilöihin, ikääntyneisiin, muuttajiin ja vähemmistöihin kuuluviin henkilöihin kohdistuvan syrjinnän ja viharikosten torjumiseksi, jotta varmistetaan oikeussuojan ja oikeussuojakeinojen tosiasiallinen saatavuus uhreille;

100. kehottaa kaikkia jäsenvaltioita suojelemaan hlbtiq+-henkilöiden oikeuksia täysin EU:n oikeuden, perusoikeuskirjan sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiaa koskevan oikeuskäytännön mukaisesti; muistuttaa, että useissa jäsenvaltioissa on edelleen oikeudellisia esteitä samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteiden tai vanhemmuuden rajatylittävälle tunnustamiselle, mikä rikkoo vapaan liikkuvuuden ja syrjimättömyyden periaatteita; kehottaa komissiota seuraamaan tiiviisti, miten jäsenvaltiot noudattavat unionin tuomioistuimen

---

71 Julkisasiamies Ćapetan ratkaisuehdotus 5.6.2025, ECLI:EU:C:2025:408.

oikeuskäytäntöä, erityisesti asioissa C-673/16[72] ja C-713/23[73] annettuja tuomioita, ja käynnistämään tarvittaessa rikkomusmenettelyjä; panee tyytyväisenä merkille komission ehdotuksen vanhemmuuden tunnustamisesta ja kehottaa neuvostoa hyväksymään sen nopeasti lapsen edun mukaisesti ja jotta voidaan taata oikeusvarmuus kaikkialla EU:ssa;

101. kehottaa kaikkia jäsenvaltioita tunnustamaan samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteet oikeudellisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti;

102. korostaa, että sukupuolen juridiseen tunnustamiseen liittyvien saavutettavien menettelyjen puuttuminen loukkaa perusoikeuksia; kehottaa kaikkia jäsenvaltioita takaamaan itsemääräämisoikeuteen perustuvan sukupuoli-identiteetin juridisen tunnustamisen, varmistamaan vastavuoroisen tunnustamisen yli rajojen ja suojelemaan henkilötietoja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti;

103. pitää hälyttävänä kaikenlaisen uskonnollisen vihan, rasismin, muukalaisvihan ja muiden syrjinnän muotojen äkillistä lisääntymistä kaikkialla EU:ssa; kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan kaikkien vähemmistöjen yhdenvertaisen suojelun lain edessä;

104. on erittäin huolissaan antisemitismin lisääntymisestä EU:ssa ja toteaa, että monet juutalaiset kertovat kokevansa antisemitististä vihaa sekä verkossa että sen ulkopuolella, mikä vaikuttaa heidän jokapäiväiseen elämäänsä ja turvallisuudentunteeseensa; kehottaa jäsenvaltioita toteuttamaan tehokkaita toimenpiteitä, joilla puututaan antisemitistisiin tekoihin ja retoriikkaan ja ehkäistään niitä;

105. on syvästi huolissaan islamofobian ja muslimivihan lisääntymisestä EU:ssa ja toteaa, että monet muslimit kokevat rasismia, viharikoksia, häirintää ja syrjiviä käytäntöjä päivittäisessä elämässään; kehottaa jäsenvaltioita toteuttamaan tehokkaita toimenpiteitä, joilla ehkäistään tällaisia tekoja ja retoriikkaa ja puututaan niihin;

106. tuomitsee kaikenlaiseen syrjintään perustuvat viharikokset ja vihapuheen verkossa ja sen ulkopuolella; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita hyväksymään ja panemaan täytäntöön tehokkaita toimenpiteitä kaikenlaisen rasismin torjumiseksi niin, että kansalaisyhteiskunta otetaan kokonaisvaltaisesti mukaan ja asiaankuuluvat sidosryhmät, kuten EU:n perusoikeusvirasto, antavat panoksensa; kehottaa tehostamaan ennaltaehkäisyä, tutkintaa, syytteeseenpanoa ja uhrien tukemista siten, että

---

72 Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio (suuri jaosto) 5.6.2018, Relu Adrian Coman ym. v. Inspectoratul General pentru Imigrări ja Ministerul Afacerilor Interne, ECLI:EU:C:2018:385.

73 Unionin tuomioistuimen tuomio (suuri jaosto) 25.11.2025, Jakub Cupriak-Trojan ja Mateusz Trojan v. Wojewoda Mazowiecki, ECLI:EU:C:2025:917.

kansalaisyhteiskunta ja tasa-arvoelimet osallistuvat toimiin täysipainoisesti; korostaa, ettei EU:lla ole kattavaa lainsäädäntöä, ja kehottaa sisällyttämään vihapuheen ja viharikokset SEUT 83 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin EU-rikoksiin, myös silloin, kun ne perustuvat seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun;

107. on huolissaan siitä, että vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien suojeluun liittyvien asioiden käsittely on ruuhkautunut, ja toteaa näiden jäävän yhä useammin huomiotta; kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että niiden oikeudelliset kehykset ja toimintapolitiikat eivät ole syrjiviä; palauttaa mieliin parlamentin ehdotuksen sisällyttää vähemmistöjen oikeuksien suojelu oikeusvaltiokertomukseen ja kehottaa komissiota ehdottamaan EU:n toimenpiteitä vähemmistöjen ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi muun muassa siten, että EU liittyy kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevaan puiteyleissopimukseen ja alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevaan eurooppalaiseen peruskirjaan;

108. tuo esiin, että romaniyhteisöt kokevat yleistä syrjintää, johon kuuluu romanivastaisuutta, asumisen, koulutuksen ja palvelujen saannin eriytymistä sekä näiden yhteisöjen leimaamista turvallisuusongelmaksi; kehottaa toteuttamaan kohdennettuja toimenpiteitä, vahvistamaan seuranta- ja vastuuvelvollisuusmekanismeja ja osallistamaan romanikansalaisyhteiskunnan mielekkäällä tavalla, myös EU:hun liittymistä koskevissa prosesseissa;

109. kehottaa komissiota puuttumaan oikeusvaltiota koskevan arvioinnin yhteydessä rotuun ja etniseen alkuperään perustuvaan syrjintään, kuten etniseen profilointiin, muun muassa toteuttamalla tehokkaita tutkimuksia, keräämällä ja julkaisemalla eriteltyjä tietoja perusoikeusnormien mukaisesti ja ottamalla kansalaisyhteiskunnan mukaan toimiin; korostaa, että risteäviin syihin perustuvaan syrjintään on tärkeää puuttua kattavan perusoikeuskehyksen puitteissa;

110. vaatii tehokkaita suojakeinoja turvallisen verkkotilan varmistamista varten sekä vihan, syrjinnän ja disinformaation torjuntaa varten; korostaa, että digipalvelusäädöstä, digimarkkinasäädöstä[74], tekoälysäädöstä, SLAPP-kanteiden torjuntaa koskevaa direktiiviä ja eurooppalaista medianvapaussäädöstä on sovellettava kokonaisuudessaan ja oikeuksiin perustuen;

---

[74] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/1925, annettu 14. syyskuuta 2022, kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalialalla ja direktiivien (EU) 2019/1937 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (digimarkkinasäädös) (EUVL L 265, 12.10.2022, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj).

111. korostaa, että heikko edistyminen vammaisille henkilöille tarkoitettujen yhteisöperustaisten palvelujen tarjoamisessa herättää vakavaa huolta perusoikeusvelvoitteiden noudattamisesta;

112. muistuttaa, että jäsenvaltioilla on velvollisuus noudattaa EU:n oikeutta ja kansainvälistä oikeutta muuttoliikkeen ja turvapaikka-asioiden alalla sekä maalla että merellä; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita varmistamaan, että muuttoliike- ja turvapaikkatoimet, mukaan lukien muuttoliike- ja turvapaikkasopimus, pannaan täytäntöön noudattaen kaikilta osin perusoikeuskirjaa sekä palautuskiellon ja vastuunjaon periaatteita, jotta varmistetaan, että ihmisten oikeuksia turvapaikkaan ja kansainväliseen suojeluun kunnioitetaan;

113. kehottaa jäsenvaltioita noudattamaan muuttoliike- ja turvapaikkatoimien täytäntöönpanossa kaikkia perussopimusten, perusoikeuskirjan ja sovellettavan kansainvälisen oikeuden määräyksiä; painottaa, että kaikilla EU:n alueella olevilla henkilöillä on oikeus ihmisarvon kunnioittamiseen, he eivät saa joutua epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kohteeksi ja he ovat yhdenvertaisia lain edessä ilman minkäänlaista syrjintää, kuten kansalaisuuteen tai maahanmuuttajastatukseen perustuvaa syrjintää;

114. katsoo, että EU:n perusoikeusviraston havainnot ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö tarjoavat luotettavan perustan SEU 2 artiklan ja perusoikeuskirjan oikeuksien soveltamisalan tulkitsemiseen;

115. suhtautuu myönteisesti komission päätökseen pitää voimassa ehdotus yhdenvertaista kohtelua koskevasta direktiivistä[75], kehottaa neuvostoa viimeistelemään ja hyväksymään sen viipymättä ja toteaa, että direktiivi on olennaisen tärkeä, jotta voidaan korjata puutteet EU:n syrjinnän vastaisessa suojassa;

116. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita ryhtymään tehokkaisiin toimiin, joilla torjutaan sukupuolistunutta väkivaltaa verkossa ja sen ulkopuolella, mukaan lukien sen lisääminen EU-rikosten luetteloon; kehottaa antamaan raiskausten torjumisesta EU:n lainsäädäntöehdotuksen, jossa raiskauksen määritelmä perustuu suostumuksen puuttumiseen, ja panemaan täytäntöön kaikki naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevat EU:n säännöt sekä kehottaa kaikkia jäsenvaltioita ratifioimaan Istanbulin yleissopimuksen; on huolissaan sukupuolten tasa-arvoa vastustavista liikkeistä ja disinformaatiosta, jolla heikennetään sukupuolten tasa-arvoa;

117. toistaa kehotuksensa vahvistaa Euroopan unionin perusoikeuskirjassa mahdollisuus turvalliseen ja lailliseen aborttiin;

---

75 Ehdotus neuvoston direktiiviksi uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai sukupuolisesta suuntautumisesta riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta (COM(2008)0426).

korostaa, että seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet ovat olennainen osa tasa-arvoa ja sukupuolistuneen väkivallan torjuntaa;

Oikeusvaltioperiaate ja EU:n talousarvio

118. on huolissaan kansalaisjärjestöiltä saaduista tiedoista, joiden mukaan tietyt oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien loukkaukset ovat saattaneet liittyä joidenkin EU:n varojen käyttöön joissakin jäsenvaltioissa; pyytää komissiota tutkimaan perusteellisesti, ilmeneekö tällaisia rikkomuksia EU:n rahoittamissa ohjelmissa tai hankkeissa, ja jos niitä havaitaan, toteamaan, etteivät asiaankuuluvat mahdollistavat edellytykset ja elpymis- ja palautumistukivälineen välitavoitteet täyty; kehottaa lisäksi komissiota sisällyttämään vuotuiseen oikeusvaltiokertomukseensa suosituksia, joilla puututaan näihin rikkomuksiin, ja, jos puutteita esiintyy edelleen, keskeyttämään uudet maksut, kunnes havaitut puutteet on korjattu;

119. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita vahvistamaan EU:n rahoittamien toimien riippumatonta seurantaa koskevia järjestelyjä muun muassa sellaisten oikeudellisten vaikutusten ja perusoikeuksiin kohdistuvien vaikutusten arviointien ja riippumattomien arviointien avulla, joihin kansalaisyhteiskunta osallistuu, samalla kun varmistetaan oikeussuojan tosiasiallinen saatavuus, jotta voidaan varmistaa unionin oikeuden ja perusoikeuskirjan noudattaminen; kannustaa osoittamaan asianmukaiset resurssit tällaisen seurannan tukemiseen;

120. painottaa, että oikeusvaltiota on välttämätöntä suojella, jotta voidaan turvata unionin taloudelliset edut; korostaa, että riippumattomat oikeusjärjestelmät, vaikuttavat korruptiontorjuntakehykset ja avoimet hallinnolliset menettelyt ovat olennaisen tärkeitä sen varmistamiseksi, että EU:n varoja hallinnoidaan, kohdennetaan ja käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti; kehottaa myöntämään asianmukaisen rahoituksen EPPOn ja OLAFin kaltaisille elimille, jotta varmistetaan niiden kyky tutkia tehokkaasti unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia, nostaa niistä syytteitä ja saattaa ne oikeuden eteen, kun otetaan huomioon niiden vaikutus oikeusvaltioon;

121. korostaa tarvetta vahvistaa eri oikeusvaltiovälineiden välisiä synergioita ja niiden yhteyttä EU:n talousarvioon sekä lujittaa vuotuisessa oikeusvaltiokertomuksessa esitettyjen, kaikista sitkeimpiä loukkauksia koskevien suositusten yhteyksiä talousarviovälineisiin; pitää valitettavana, että vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa ja erityisesti sen suosituksissa ei esitetä yksityiskohtaisesti, miten tämä yhteys luodaan;

122. vaatii, että EU:n rahoituksen vapauttamiseksi edellytettyjä toimenpiteitä, sellaisina kuin ne on määritelty yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen, elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan

asetuksen[76] ja ehdollisuusasetuksen nojalla tehdyissä asiaankuuluvissa päätöksissä, on arvioitava johdonmukaisesti osana samaa saumatonta ja yhdenmukaista välineistöä ja että maksuja ei pitäisi suorittaa niin kauan kuin puutteita on jäljellä; kehottaa painokkaasti ottamaan huomioon myös mahdollisen taantumisen ja puuttumaan siihen, jotta voidaan estää samankaltaisten tilanteiden syntyminen tai taantumisen jatkuminen tulevaisuudessa; kehottaa komissiota varmistamaan, että tällaiset arvioinnit pysyvät aina täysin puolueettomina, niitä ei välineellistetä ja ne perustuvat ainoastaan oikeusvaltiota koskevien normien noudattamiseen; muistuttaa, että talousarviotoimenpiteiden poistamista koskevien mahdollisten ehdotusten olisi perustuttava luotettaviin, kattaviin ja ajantasaisiin tietoihin julkisasiamiehen asiassa C-225/24[77] antaman ratkaisuehdotuksen mukaisesti, jossa korostettiin, että kaikki maksujen suoritusedellytykset olisi julkistettava avoimuuden ja vastuuvelvollisuuden varmistamiseksi; panee merkille, että komission vuotuinen oikeusvaltiokertomus muodostaa olennaisen tärkeän faktapohjan sellaisten järjestelmään liittyvien ongelmien havaitsemiselle, jotka voivat vaikuttaa EU:n talousarvion asianmukaiseen täytäntöönpanoon; kehottaa komissiota laatimaan ja julkaisemaan selkeät ja yksityiskohtaiset kriteerit, joilla voidaan arvioida oikeusvaltioon liittyvien puutteiden talousarviovaikutuksia, myös EU:n rahoituksen keskeytyksiä, lykkäyksiä ja uudelleenkohdentamisia varten, ja varmistamaan oikea-aikaisen ja valikoimattoman päätöksenteon kaikissa jäsenvaltioissa;

123. toteaa jälleen, että oikeusvaltioperiaatetta koskeva ehdollisuusmekanismi on erottamaton osa unionin varainhoidon välineistöä; muistuttaa, että ehdollisuusasetus on ollut keskeinen väline suojattaessa EU:n taloudellisia etuja oikeusvaltioperiaatteen loukkauksilta ja asetuksen oikeudellisten ehtojen täyttyessä sitä olisi sovellettava EU:n talousarvioon kauttaaltaan; kehottaa soveltamaan ehdollisuusasetusta johdonmukaisesti, tehokkaasti, oikea-aikaisesti ja puolueettomasti sekä käyttämään tarvittaessa ennakoivasti sen 6 artiklan 4 kohtaa oikeasuhteisuusperiaatetta noudattaen; pitää valitettavana komission tulkintaa, jonka mukaan ehdollisuusasetusta olisi käytettävä vasta viimeisenä keinona;

124. kehottaa komissiota selventämään, millainen on riittävän suora yhteys oikeusvaltion periaatteiden rikkomisten ja EU:n taloudellisten etujen välillä, sekä laatimaan selkeät, objektiiviset ja ennakoitavat kriteerit talousarvio- ja korjaavien toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioimiseksi, kuten Euroopan tilintarkastustuomioistuin on pyytänyt; kehottaa komissiota ilmoittamaan

---

[76] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12. helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

[77] Julkisasiamies Ćapetan ratkaisuehdotus 12.2.2026, asia C-225/24, Euroopan parlamentti v. Euroopan komissio, ECLI:EU:C:2026:88.

oikeusvaltiokertomuksessaan, edellyttävätkö jäsenvaltioissa havaitut vakavat riskit tai loukkaukset ehdollisuusasetuksen soveltamista, ja muuntamaan maakohtaiset suositukset, joilla puututaan kaikkein sitkeimpiin rikkomisiin jäsenvaltioissa, konkreettisiksi välitavoitteiksi, jotka jäsenvaltioiden on saavutettava, ja käyttämään niitä tarvittaessa näyttönä ehdollisuusasetuksen soveltamisen perustelemiseksi;

125. kehottaa komissiota ja neuvostoa toimimaan nopeasti ja täysin avoimesti, jos oikeusvaltion periaatteiden rikkomisella tai sen vakavalla uhalla osoitetaan olevan yhteys EU:n talousarvioon kohdistuviin riskeihin eikä asianomainen jäsenvaltio puutu tilanteeseen tehokkaasti, kestävästi ja riittävän nopeasti;

126. kehottaa komissiota toteuttamaan Unkarin tapauksessa ehdollisuusasetuksen nojalla lisätoimia muiden oikeusvaltion periaatteiden rikkomisten osalta, kuten oikeuslaitokseen liittyvien rikkomusten osalta; korostaa, että oikeusjärjestelmän heikentäminen ja julkishallinnon riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaarantuminen sekä hankintamenettelyjen liiallinen keskittyminen tietyille toimittajille ovat oikeusvaltioon liittyviä järjestelmätason riskejä, jotka uhkaavat moitteetonta varainhoitoa; painottaa, että sääntöjen rikkominen, EU:n rahoitukseen liittyvien tarjouspyyntöjen ja hakemusten manipulointi tai niissä ilmenevä suosiminen sekä hallinnollinen häirintä, joka loukkaa paikallis- ja alueviranomaisten, yritysten tai muiden lopullisten saajien tai edunsaajien yhdenvertaista kohtelua ja estää niiden mahdollisuuden saada EU:n varoja sekä osallistua hankintamenettelyihin tai vedota tarkastuselimiin, korruption vastaisiin suojatoimiin tai valvontajärjestelmiin, aiheuttavat suoria riskejä unionin talousarviolle ja edellyttävät ehdollisuuden yhdenmukaista ja tiukkaa soveltamista;

127. palauttaa mieliin, että EU:n rahoituksen lopullisten saajien tai edunsaajien, jotka eivät ole valtionhallinnon toimijoita, ei pitäisi kärsiä kansallisten vallanpitäjien aiheuttamien ongelmien kielteisistä seurauksista tilanteissa, joissa toteutetaan talousarviotoimenpiteitä; kehottaa jälleen komissiota varmistamaan ehdollisuusasetuksen mukaisesti, ettei EU:n varojen lopullisilta saajilta tai edunsaajilta viedä näitä varoja; muistuttaa, että ehdollisuusasetuksen nojalla hyväksyttyjen toimenpiteiden kohteena olevilla jäsenvaltioilla on velvollisuus täyttää edelleen kaikki sitoumuksensa lopullisia saajia tai edunsaajia kohtaan; kehottaa komissiota tutkimaan tapoja, joilla voitaisiin varmistaa, että EU:n varat päätyvät paikallishallinnolle ja kansalaisjärjestöille, jos asianomaisen maan hallitus ei tee yhteistyötä puutteiden korjaamiseksi; toteaa, että yksi mahdollinen ratkaisu on asettaa ehdollisuusjärjestelmien mukaisia vapauttamisia vastaavat määrärahat käyttöön muissa suoraan tai välillisesti hallinnoitavissa unionin välineissä tai ohjelmissa, erityisesti sellaisissa välineissä tai ohjelmissa, joilla tuetaan demokratiaa, kansalaisyhteiskuntaa, SEU 2 artiklassa vahvistettuja arvoja tai

korruptiontorjuntaa; korostaa, että tällaisessa uudelleenkohdentamisessa on kaikilta osin noudatettava moitteettoman varainhoidon ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita;

128. korostaa, että EU:n varojen saamisen olennaisena ennakkoedellytyksenä on oltava, että jäsenvaltiot noudattavat todennettavasti oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuskirjaa; korostaa, että näiden ehtojen on täytyttävä kaikilta osin ennen kuin mitään viranomaisten esittämiä EU:n rahoittamia ohjelmia ja hankkeita voidaan hyväksyä; kehottaa komissiota varmistamaan, että kaikki päätökset maksujen täydestä tai osittaisesta keskeyttämisestä, vähentämisestä tai pysäyttämisestä perustuvat selkeästi määritettyihin, avoimiin ja ennakoitaviin arviointihetkiin unionin varojen täytäntöönpanon aikana oikeasuhteisuusperiaatteen mukaisesti ja ottaen huomioon todetun rikkomisen luonne, kesto, vakavuus ja laajuus; painottaa, että jatkuvaa seurantaa on täydennettävä vähintään säännöllisillä ja virallisesti vahvistetuilla määräaikaisarvioinneilla, mukaan lukien vuotuinen noudattamisen arviointi, joka kytketään nimenomaisesti komission oikeusvaltiokertomusten havaintoihin, jotta taataan oikeusvarmuus, vastuuvelvollisuus ja tosiasiallinen vastuu korjaavista toimenpiteistä;

129. suhtautuu myönteisesti vuosien 2028–2034 monivuotista rahoituskehystä koskevassa komission ehdotuksessa esitettyyn ehdotukseen, että oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuskirjan noudattamisen olisi oltava ehtona lähes puolessa varoista ennen niiden hyväksymistä, koska näin vahvistetaan EU:n kykyä varmistaa, että EU:n rahoituksella tuetaan toimia, jotka perustuvat perusoikeuksiin ja demokraattisiin periaatteisiin; toteaa, että ehdotuksessa asiaankuuluvissa ohjelmissa säilytetään ja otetaan käyttöön horisontaaliset ehdot, jotka koskevat oikeusvaltion periaatteiden ja perusoikeuskirjan noudattamista; katsoo, että tällaisella ehdollisuutta koskevalla lähestymistavalla voidaan puuttua lopullisten saajien tai edunsaajien suojelua koskeviin huolenaiheisiin varsinkin sallimalla varojen asettaminen uudelleen saataville suoran tai välillisen hallinnoinnin puitteissa, erityisesti sellaisissa välineissä ja ohjelmissa, joilla edistetään demokratian, kansalaisyhteiskunnan, SEU 2 artiklassa vahvistettujen arvojen tai korruption torjunnan tukemista pääasiassa siinä jäsenvaltiossa, jossa rikkomiset tapahtuivat; panee huolestuneena merkille, että tulevassa monivuotisessa rahoituskehyksessä äskettäin ehdotetun ehdollisuusmekanismin ja voimassa olevan ehdollisuusasetuksen välillä saattaa olla päällekkäisyyksiä; katsoo kuitenkin, että horisontaalisten edellytysten olisi katettava kaikki SEU 2 artiklassa vahvistetut arvot ja että päätöksentekomenettelyn olisi oltava täysin sama eli sen olisi lopulta johdettava komission päätöksiin; kehottaa luomaan yhtenäisen, johdonmukaisen ja kattavan kehyksen kaikille EU:n ohjelmille ja pyytää komissiota varmistamaan selkeät, objektiiviset ja avoimet kriteerit oikeusvaltioperiaatetta koskevan ehdollisuuden soveltamiselle sekä tehokkaan koordinoinnin eri välineiden välillä;

130. pyytää, että SEU 2 artiklassa vahvistettujen arvojen loukkaamisen vuoksi keskeytettyjä tai jäädytettyjä varoja ei saisi asettaa uudelleen jäsenvaltion asianomaisten vallanpitäjien saataville;

131. panee merkille, että ehdotetut kansalliset ja alueelliset kumppanuussuunnitelmat kokoaisivat merkittävän määrän EU:n varoja yhteen ainoaan strategiseen kehykseen kussakin jäsenvaltiossa ja lisäisivät maksujen tulosperusteisuutta; kehottaa lisäksi komissiota vahvistamaan selkeät, avoimet ja todennettavissa olevat kriteerit, joilla voidaan arvioida, onko kansallisten ja alueellisten suunnitelmien hyväksymiseen vaadittavat tehokkaat mekanismit käytössä ja ovatko ne vaikuttavia, mikä on ennakkoedellytys niiden tehokkaalle soveltamiselle, jotta voidaan varmistaa oikeusvarmuus sekä oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuskirjan noudattaminen EU:n varojen täytäntöönpanossa;

132. korostaa, että EU:n talousarvion tehokas suojaaminen riippuu myös vankoista varainhoito- ja valvontajärjestelmistä; kehottaa komissiota ottamaan vuotuisissa oikeusvaltiokertomuksissaan huomioon asiaankuuluvien EU:n elinten, virastojen ja laitosten sekä kansallisten tarkastusviranomaisten arvioinnit, jotta voidaan arvioida EU:n varoihin kohdistuvia oikeusvaltioon liittyviä riskejä; korostaa, että näiden valvontaelinten havaitsemat järjestelmätason puutteet olisi otettava asianmukaisesti huomioon, kun komissio käyttää talousarvion suojaamisvälineitä;

Oikeusvaltioperiaate ja sisämarkkinaulottuvuus

133. suhtautuu myönteisesti siihen, että oikeusvaltiokertomukseen on sisällytetty sisämarkkinaulottuvuus, koska näin korostetaan yhteyttä oikeusvaltionormien ja EU:n talouden toimintaympäristön yleisen hyvän tilan välillä; painottaa, että tämä lähestymistapa auttaa tunnistamaan yrityksiin, työntekijöihin ja rajatylittävään taloudelliseen toimintaan vaikuttavia rakenteellisia esteitä ja edistää ennakoitavaa, avointa ja oikeudenmukaista markkinaympäristöä, jotta voidaan varmistaa, että oikeuksia puolustetaan, korruptiosta rangaistaan ja sopimukset pannaan täytäntöön; toteaa vuoden 2025 oikeusvaltiokertomusta varten kuultujen asiaankuuluvien sidosryhmien korostaneen, että oikeudellinen epävarmuus, hallinnon mielivaltainen päätöksenteko ja epäyhdenmukainen oikeussuoja heikentävät taloudellista ennakoitavuutta ja vaikuttavat talouden toimijoiden kykyyn toimia sisämarkkinoilla; painottaa, että toimiva oikeusjärjestelmä, vahva korruptiontorjuntakehys, tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja hallitusjärjestelmän osien tehokas keskinäinen valvonta ovat kaikki välttämättömiä sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta; korostaa, että oikeusvarmuus, oikeudenmukaiset ja avoimet hankintasäännöt, tehokkaat korruptiontorjuntatoimenpiteet, tiedotusvälineiden vapaus, vallan jakautuminen demokraattisesti ja tasapainoisesti sekä vahva työsuojelu ja sosiaalinen suojelu ovat keskeisiä tekijöitä kestävän

kilpailukyvyn, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja hyvin toimivien sisämarkkinoiden kannalta;

134. ehdottaa, että komissio jatkaa sisämarkkinaulottuvuuden edistämistä, koska on olennaisen tärkeää varmistaa sekä hyvin toimivat sisämarkkinat että häiriönsietokykyinen demokraattinen järjestelmä, ja syventää yhteistyötä sidosryhmien ja kansalaisjärjestöjen kanssa, mukaan lukien ammattiliitot, oikeusalan yhdistykset, toimittajajärjestöt, asianajajaliitot ja muut ammattiryhmät, joiden asiantuntemus on olennaisen tärkeää, jotta järjestelmätason oikeusvaltioriskit voidaan havaita varhaisessa vaiheessa tulevissa arvioinneissa; painottaa, että komission olisi toteutettava kohdennettuja toimia tiedottaakseen oikeusvaltiokertomuksista ja kannustettava näitä toimijoita kaikissa jäsenvaltioissa antamaan oman panoksensa;

135. suhtautuu myönteisesti siihen, että komissio tiedostaa, että oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen on vakaan ja luotettavan investointiympäristön ennakkoedellytys; korostaa, että ennakoitavat oikeudelliset kehykset, puolueettomat tuomioistuimet ja vaikuttavat täytäntöönpanomekanismit lisäävät sijoittajien luottamusta ja edistävät kestävää talouskasvua sisämarkkinoilla;

136. on huolissaan useissa jäsenvaltioissa havaituista puutteista, jotka liittyvät muun muassa tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen julkisissa hankinnoissa ja suorahankinnoissa; kehottaa komissiota varmistamaan, että tässä ulottuvuudessa havaitut puutteet otetaan asianmukaisesti huomioon sen oikeusvaltiokertomuksessa konkreettisina ja kohdennettuina suosituksina;

137. kehottaa komissiota puuttumaan julkisten hankintojen sekä EU:n ja kansallisten varojen käytön rakenteellisiin vääristymiin, kun se arvioi sisämarkkinaulottuvuutta oikeusvaltiokertomuksessa, ja kehottaa myös jäsenvaltioita puuttumaan näihin ongelmiin; korostaa, että kilpailua, valtiontukea ja julkisia hankintoja koskevien EU:n sääntöjen yhdenmukainen täytäntöönpano sekä monimuotoisempien paikallistalouksien ja oikeudenmukaisen rahoituksen saannin tukeminen ovat tarpeen, jotta voidaan luoda positiivinen kierre, jossa oikeusvaltion perustana ovat avoimet ja kilpailukykyiset markkinat;

138. korostaa tarvetta lisätä datavetoisen analyysin käyttöä, kun komissio arvioi, miten oikeusvaltio-olosuhteet vaikuttavat sisämarkkinoihin; toteaa, että tiukat ja vertailukelpoiset indikaattorit, jotka koskevat oikeuslaitoksen tehokkuutta, korruptioriskejä, hallinnollista suorituskykyä ja sääntelyn vakautta, ovat olennaisen tärkeitä talouden toimintaa haittaavien rakenteellisten heikkouksien tunnistamiseksi; kannustaa komissiota kehittämään edelleen näyttöön perustuvia menetelmiä ja laajentamaan laadukkaiden tietoaineistojen saatavuutta, jotta lisätään tulevien oikeusvaltiokertomusten analyysin syvyyttä ja merkityksellisyyttä politiikalle;

139. kehottaa komissiota tunnistamaan maakohtaisissa luvuissaan ne jäsenvaltiot, joissa oikeuskäsittelyjen viivästykset, sopimusten noudattamisen heikko valvonta tai järjestelmätason korruptio luovat tosiasiallisia tullien ulkopuolisia kaupan esteitä muista jäsenvaltioista tuleville yrityksille, ja vertaamaan edistymistä vakiintuneisiin tuloksellisuusindikaattoreihin; korostaa, että tämän tunnistamisen on perustuttava avoimiin tietoihin ja menetelmiin ja sen puitteissa oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvät puutteet olisi nimenomaisesti yhdistettävä menetettyihin investointeihin, korkeampiin transaktiokustannuksiin ja pienten ja keskisuurten yritysten vähäisempään osallistumiseen sisämarkkinoille;

140. katsoo, että sisämarkkinaulottuvuus on komission oikeusvaltiokertomuksen perusta, kun taas oikeusjärjestelmä, korruptiontorjunnan kehys, tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja vapaus sekä muut hallitusjärjestelmän osien keskinäiseen valvontaan liittyvät institutionaaliset kysymykset ovat kertomuksen keskeisiä pilareita; korostaa tässä yhteydessä, että on tärkeää käsitellä taloudellisen eriarvoisuuden ja sosiaalisen syrjäytymisen vaikutuksia demokraattiselle osallistumiselle ja oikeusvaltion toiminnalle;

Oikeusvaltioperiaate laajentumisprosessin ja EU:n ulkoisten toimien keskiössä

141. muistuttaa, että nykyisten jäsenvaltioiden lisäksi myös ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden on kaikilta osin ja yksiselitteisesti kunnioitettava SEU 2 artiklassa vahvistettuja arvoja koko liittymisprosessin ajan ja pysyvästi sen jälkeen; korostaa, että EU:n uskottavuus ja legitimiteetti laajentumisprosessissa vaatii sen varmistamista, että sekä EU:n jäsenvaltioiden että ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden edellytetään noudattavan samoja tiukkoja demokratiaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltiota koskevia normeja, ja korostaa, että tällainen uskottavuus, legitimiteetti ja luottamus EU:n sitoumuksiin voivat kärsiä, jos näillä aloilla sovelletaan kaksoisstandardeja; painottaa, että liittymisvaihe on ratkaiseva hetki, josta ei voida tinkiä ja jolloin voidaan luoda vankka, peruuttamaton ja kestävä perusta EU:hun liittymisen ytimessä oleville perusasioille eli oikeusvaltioperiaatteen, perusoikeuksien ja demokraattisten normien suojelulle; toteaa, että kansallisten vähemmistöjen perusoikeuksien seurantaan ehdokasmaissa liittyy edelleen merkittäviä ongelmia;

142. kehottaa arvioimaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumista kaikissa liittymisprosessissa olevissa maissa tiukasti, jatkuvasti ja perusteellisesti; kannustaa komissiota antamaan selkeitä, konkreettisia ja mitattavissa olevia suosituksia oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvistä puutteista ja edistymisestä ja painottaa, että oikeusvaltiokertomuksen ja laajentumiskertomuksen on oltava täysin yhdenmukaisia sekä täydennettävä ja vahvistettava toisiaan, jotta vältetään toisistaan eroavat arvioinnit ja varmistetaan johdonmukainen ja uskottava laajentumispolitiikka;

143. suhtautuu myönteisesti siihen, että oikeusvaltiokertomuksessa on erilliset luvut Albaniasta, Montenegrosta, Pohjois-Makedoniasta ja Serbiasta; kehottaa komissiota laajentamaan tulevien kertomusten maantieteellistä laajuutta niin, että ne kattavat kaikki ehdokasmaat ja mahdolliset ehdokasmaat ja niissä annetaan konkreettisia ja mitattavissa olevia suosituksia uudistusten tueksi ja sen varmistamiseksi, että tiukkoja normeja noudatetaan myös liittymisen jälkeen;

144. kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita tukemaan voimakkaasti ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita, jotta ne voivat toteuttaa demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteeseen liittyviä uudistuksia;

145. korostaa, että SEU 2 artiklassa vahvistettuja arvoja on kunnioitettava myös silloin, kun EU:n varoja kohdennetaan EU:n ohjelmiin osallistuville unionin ulkopuolisille maille, ja koko jatkoseurannan ja varojen käytön ajan; muistuttaa, että näiden arvojen suojeleminen on olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa kaikkien unionin menojen yhdenmukainen ja moitteeton varainhoito sekä EU:ssa että EU:n ulkopuolisten maiden kanssa tehtävän yhteistyön puitteissa;

146. kehottaa soveltamaan oikeusvaltioperiaatetta yhdenmukaisesti kaikkiin EU:n menoihin, sekä ulkoisissa toimissa yleensä että erityisesti ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden osalta liittymistä valmistelevasta tukivälineestä (IPA III -väline) ja Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälineestä myönnettävään liittymistä valmistelevaan tukeen; korostaa, että tällaisten menojen on oltava avoimia sekä näyttöön ja tuloksiin perustuvia ja niiden ohella on varmistettava tehokas seuranta ja oikeudelliset suojatoimet SEU 2 artiklassa vahvistettujen unionin arvojen mukaisesti; kehottaa sitomaan varojen maksamisen IPA III -välineestä konkreettisiin tuloksiin ja kohdentamaan rahoituksen uudelleen, keskeyttämään sen tai vähentämään sitä tapauksissa, joissa oikeuslaitoksen riippumattomuuden, korruptiontorjuntatoiminnan ja perusoikeuksien taantumista ei saada pysäytettyä;

147. painottaa, että on tärkeää säilyttää sääntöpohjainen kansainvälinen järjestys, jotta voidaan vaalia EU:n perustana olevia yleismaailmallisia arvoja; varoittaa, että monenvälisiin instituutioihin kohdistuvat kasvavat uhat, mukaan lukien pyrkimykset horjuttaa Kansainvälisen tuomioistuimen ja Kansainvälisen rikostuomioistuimen legitimiteettiä, ja laajempi piittaamattomuus kansainvälisestä oikeudesta ovat vakava uhka sääntöihin perustuvalle maailmanjärjestykselle; pitää valitettavana, että Kansainväliseen rikostuomioistuimeen kohdistuu ennennäkemättömiä uhkia, mukaan lukien sen tuomareille ja muille viranhaltijoille asetetut pakotteet; kehottaa panemaan täytäntöön

ulkomaisen lainsäädännön vaikutukset estävän EU:n säädöksen[78], jotta voidaan suojella Kansainvälistä rikostuomioistuinta, sen kanssa yhteistyötä tekeviä ja sille tukensa osoittavia, kuten kansalaisjärjestöjä ja ihmisoikeuksien puolustajia; kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita sekä ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita jatkamaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen tukemista ja käyttämään kaikkia käytettävissä olevia välineitä, jotta rankaisemattomuutta voidaan torjua voimakkaammin kaikkialla maailmassa;

148. toteaa jälleen, että EU tukee vahvasti Kansainvälistä tuomioistuinta ja Kansainvälistä rikostuomioistuinta ja pitää niitä olennaisen tärkeinä riippumattomina ja puolueettomina instituutioina; muistuttaa, että EU:n jäsenvaltioilla on velvollisuus noudattaa kaikilta osin Kansainvälisen rikostuomioistuimen päätöksiä, mikä käsittää pidätysmääräysten täytäntöönpanon; kehottaa komissiota kirjaamaan oikeusvaltiokertomuksiinsa tapaukset, joissa Kansainvälisen rikostuomioistuimen pidätysmääräyksiä ei ole pantu täytäntöön; kehottaa jäsenvaltioita noudattamaan kansainvälisten tuomioistuinten päätöksiä kaikilta osin ja soveltamaan universaalitoimivaltaa rankaisemattomuuden torjumiseksi; kehottaa EU:ta kannustamaan EU:n ulkopuolisia maita, kuten tärkeimpiä kumppaneitaan, ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita, liittymään Rooman perussäännön sopimusvaltioiksi;

Komission raportointiprosessin parantaminen

149. suhtautuu myönteisesti komission pyrkimyksiin parantaa oikeusvaltiokertomuksen laatimisessa käytettyjä menetelmiä; kehottaa komissiota määrittelemään ja julkaisemaan tulevissa kertomuksissa selkeitä ja toiminnallisia vertailuarvoja ja indikaattoreita kussakin pilarissa ja soveltamaan niitä johdonmukaisesti ja avoimesti kaikissa jäsenvaltioissa siten, että mahdollistetaan merkityksellinen vertailu ja selvennetään sovellettavia normeja;

150. toteaa, että komission oikeusvaltiokertomus on nyt kattavampi kuin vuonna 2020, jolloin se otettiin käyttöön; pitää kuitenkin valitettavana, että oikeusvaltiokertomuksiin liittyvien komissiolle ja neuvostolle osoitettujen parlamentin päätöslauselmien keskeisiä osia, kuten suosituksia, ei ole otettu kaikilta osin huomioon; kehottaa komissiota ja neuvostoa käsittelemään näitä suosituksia;

151. kehottaa komissiota kertomaan avoimemmin kriteereistä, joita se käyttää kertomuksen laatimisprosessissa valitessaan kansalaisyhteiskunnalta, kansainvälisiltä elimiltä, kansallisilta

---

78 Neuvoston asetus (EY) N:o 2271/96, annettu 22. marraskuuta 1996, tietyn kolmannen maan lainsäädännön soveltamisen ekstraterritoriaalisilta vaikutuksilta sekä siihen perustuvilta tai siitä aiheutuvilta toimilta suojautumisesta (EYVL L 309, 29.11.1996, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2271/oj).

viranomaisilta ja muilta sidosryhmiltä saatuja tietoja; painottaa, että on tärkeää varmistaa yhdenmukaisuus ja selkeys siinä, miten näitä tietoja arvioidaan ja miten ne otetaan huomioon lopullisissa maakohtaisissa luvuissa; toteaa lisäksi, että käytettävissä olevien resurssien rajoissa kaikille kertomuksen laatimisprosessiin osallistuneille olisi annettava asianmukaista palautetta ja jatkotietoja siitä, miten niiden antamia tietoja käytettiin, ja vaatii, että kertomusten laatimisprosessin on oltava näyttöön perustuva, avoin ja puolueeton;

152. kehottaa komissiota varmistamaan, että oikeusvaltiokertomuksessa käsiteltävien kysymysten valintamenetelmät ovat avoimia, määrittelemällä selkeästi keskeiset kriteerit, kuten sen, mitä on ”merkittävä kehitys”, ja varmistamalla, että uudet haasteet otetaan järjestelmällisesti huomioon; kannustaa komissiota käyttämään selkeämpää kieltä, kun se arvioi SEU 2 artiklassa vahvistettujen arvojen noudattamista;

153. kehottaa komissiota pyrkimään vahvempiin yhteistyösuhteisiin ja kuulemaan parlamenttia ennakkoon, kun se laatii oikeusvaltiokertomusta;

154. korostaa, että parlamentin kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia käsittelevä seurantaryhmä (DRFMG) on järjestänyt viime vuosina useita tilapäisiä valtuuskuntia ja useissa tapauksissa oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja perusoikeuksien tilanteeseen on arvioitu liittyvän suurempia puutteita kuin mitä komission kertomuksissa esitetään; katsoo, että DRFMG:n suorittama seuranta olisi otettava asianmukaisesti huomioon kuulemismenettelyssä ja sen jälkeen laadittavassa kertomuksessa; kehottaa luomaan vahvemmat ja jäsennellymmät toimielinten väliset suhteet parlamentin ja komission välille muun muassa säännöllisen tietojenvaihdon, avointen palautemekanismien ja parlamentin arviointien oikea-aikaisen integroinnin avulla;

155. toteaa jälleen, että tarvitaan kattava toimielinten välinen demokratia-, oikeusvaltio- ja perusoikeusmekanismi, joka kattaa kaikki SEU 2 artiklassa vahvistetut arvot;

156. katsoo, että komission olisi oltava selkeämpi, kun se määrittää ja kuvailee kussakin jäsenvaltiossa ja ehdokasmaassa meneillään olevia kehityssuuntauksia, myös siltä osin kuin on kyse varhaisvaroitusmerkeistä ja vakavien ja järjestelmätason ongelmien määrittämisestä, ja korostaa, että komission olisi varmistettava, että annetut suositukset ovat johdonmukaisia suhteessa havaittuihin ongelmiin, ja selvennettävä ja avattava sitä, miten näihin arviointeihin päädytään; kehottaa komissiota selventämään, että SEU 2 artiklassa vahvistettujen arvojen järjestelmällinen, tahallinen ja vakava loukkaaminen pitkällä aikavälillä heikentää oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvan unionin jäsenyyden

rakenteellisia edellytyksiä; korostaa, että tällaisissa olosuhteissa on vaarana, että jäsenvaltiot eivät täytä perussopimusten mukaiseen asemaansa liittyviä sitoumuksia; muistuttaa, että toimielimillä on velvollisuus soveltaa perussopimuksissa määrättyjä mekanismeja;

157. korostaa, että on keskeisen tärkeää olla rajaamatta arviointia ainoastaan aiemmin havaittuihin puutteisiin ja että analyysia on sen sijaan päivitettävä järjestelmällisesti, jotta siinä voidaan ottaa huomioon uusia kehityssuuntia, riskejä ja taantumisen muotoja; painottaa, että juuri tässä asiassa tarkemmat ja selkeämmät menetelmät ovat olennaisen tärkeitä, jotta voidaan varmistaa, että suositukset ovat edelleen merkityksellisiä ja tilanteen tasalla ja että ne ovat sopusoinnussa kunkin jäsenvaltion oikeusvaltion todellisen kehityspolun kanssa;

158. kehottaa komissiota antamaan toiminnallisempia suosituksia ja erottamaan vakaviin ja järjestelmätason ongelmiin liittyvät suositukset selkeästi vähemmän merkittäviin ongelmiin liittyvistä suosituksista, jotta vältetään riski kaikista vakavimpien oikeusvaltioperiaatteen loukkausten vähättelystä, sekä esittämään konkreettisia toimenpiteitä, aikatauluja ja vertailukohtia niiden täytäntöönpanolle jäsenvaltioissa ja ehdokasmaissa; korostaa, että suosituksissa ei pitäisi viitata samalla tavalla kaikkiin jäsenvaltioihin vaan niiden olisi oltava oikeassa suhteessa kunkin maan oikeusvaltiotilanteeseen; toteaa, että suosituksissa olisi otettava paremmin huomioon kertomuksen kielteiset havainnot ja että suositusten olisi oltava yksityiskohtaisempia; katsoo, että aikaisempien suositusten täytäntöönpanon arvioinnin olisi oltava tarkempaa ja laadullisempaa ja että siinä ei pitäisi tukeutua pelkkiin lainsäädännön muutoksiin vaan myös todennettavissa olevaan näyttöön niiden täytäntöönpanosta käytännössä;

159. kehottaa komissiota varmistamaan, että kaikkiin oikeusvaltiokertomuksen pilareihin kiinnitetään suosituksia annettaessa yhtä paljon huomiota, jotta voidaan vastata jatkuviin ja hyvin dokumentoituihin haasteisiin ja turvata rakenteelliset näkökohdat, jotka ovat olennaisen tärkeitä demokraattisten järjestelmien asianmukaisen toiminnan kannalta, mukaan lukien kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet ja perusoikeudet;

160. kehottaa komissiota varmistamaan, että oikeusvaltiokertomuksessa esitettyjä huolenaiheita käsitellään johdonmukaisesti suosituksissa; kehottaa lisäksi komissiota varmistamaan, että samanlaisia ongelmia käsitellään samalla tavalla kaikissa jäsenvaltioissa, jotta yhtäkään jäsenvaltiota ei jätetä ilman asianmukaisia suosituksia, jos siellä esiintyy vastaavia tai vakavampia puutteita;

161. kehottaa komissiota vahvistamaan sellaisten suositusten seurantamekanismia, joita ei ole pantu täytäntöön, ottamalla käyttöön mitattavissa olevia vertailuarvoja, koska 93 prosenttia suosituksista on toistoa aiemmilta vuosilta ja vuonna 2025 vain kuusi

prosenttia suosituksista pantiin kokonaan täytäntöön[79]; kehottaa vahvistamaan tarvittaessa kaikkien käytettävissä olevien täytäntöönpanovälineiden käyttöä, mukaan lukien rikkomusmenettelyt ja talousarvion ehdollisuus, varainhoitoasetuksen, ehdollisuusasetuksen ja yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen mukaisesti; kehottaa komissiota turvautumaan rikkomustapauksissa järjestelmällisesti nopeutettuihin menettelyihin ja välitoimia koskeviin hakemuksiin unionin tuomioistuimessa sekä käynnistämään toimia unionin tuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanon laiminlyönneistä; toteaa huolestuneena, että tuoreimmassa kertomuksessa vain kaksi jäsenvaltiota sai uuden suosituksen edelliseen raportointijaksoon verrattuna huolimatta siitä, että useiden jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanne edellyttää kiireellisiä toimia ja toisissa jäsenvaltioissa se edellyttää, että suositukset pannaan täytäntöön kiireellisesti;

162. pitää valitettavana, että Unkari on jatkuvasti jättänyt noudattamatta komission suosituksia ja että kuutta suositusta ei ole käsitelty lainkaan vuoden 2022 jälkeen;

163. korostaa, että EU:n lainsäädännön täytäntöönpanoa koskevassa komission vuoden 2022 tiedonannossa vahvistettu periaate, jossa selvennetään, että rikkomusmenettelyjä ei ole tarkoitettu yksilön oikeussuojamekanismeiksi, heikentää tehokkaiden oikeussuojakeinojen saatavuutta tilanteissa, joissa jäsenvaltiot jättävät jatkuvasti tai järjestelmällisesti noudattamatta EU:n oikeutta, mukaan lukien unionin tuomioistuimen tuomioita; kehottaa komissiota raportoimaan vuosittain, miten käytettävissä olevia keinoja puuttua oikeusvaltion periaatteiden rikkomiseen jäsenvaltioissa sovelletaan ja miten tehokkaita ne ovat; palauttaa mieliin julkisasiamies Ćapetan hiljattain asiassa C-769/22 antaman ratkaisuehdotuksen, jossa vahvistetaan, että SEU 2 artikla voi toimia erillisenä oikeusperustana rikkomusmenettelyille, joissa arvon kieltäminen on muiden unionin oikeuden rikkomisten juurisyy; korostaa, että tässä asiassa annettava tuleva tuomio voisi tarjota merkittävän tilaisuuden toteuttaa järjestelmällisempiä ja vahvempia rikkomustoimia tuomioistuimen lopullisesta ratkaisusta riippuen ja että komission olisi tartuttava tähän tilaisuuteen;

164. korostaa, että oikeusvaltiokertomuksen antaminen ei riitä vahvistamaan SEU 2 artiklassa vahvistettuja arvoja vaan kertomuksen olisi johdettava konkreettisiin toimiin; painottaa, että vuotuisen oikeusvaltiokertomuksen havainnoista olisi tarvittaessa toteutettava järjestelmällisiä jatkotoimia käyttämällä saatavilla olevia täytäntöönpanovälineitä komission oikeuksien mukaisesti; kehottaa seuraamaan avoimesti, miten jäsenvaltiot noudattavat unionin tuomioistuimen ja tarvittaessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen

---

79 Civil Liberties Union for Europe, ”European Commission’s Rule of Law Report 2025 – Gap Analysis”.

tuomioita, muun muassa ottamalla jatkuvat täytäntöönpanon laiminlyönnit huomioon tällaisten välineiden soveltamisessa;

165. katsoo, että oikeusvaltiokertomuksen vertailuarvojen olisi katettava myös keskeisten riippumattomien viranomaisten ja sääntelyviranomaisten riippumattomuus ja tuloksellinen toiminta; painottaa, että näiden viranomaisten olisi varmistettava, että johtohenkilöiden nimittämisessä ja irtisanomisessa käytetään läpinäkyviä, avoimia ja ansioihin perustuvia menettelyjä;

166. palauttaa mieliin 3. huhtikuuta 2019 annetun komission tiedonannon ”Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – Tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet” ja 7. elokuuta 2019 annetun komission tiedonannon ”Oikeusvaltioperiaatteen lujittaminen unionissa – Toimintasuunnitelma”; kehottaa päivittämään niitä, jotta voidaan ottaa huomioon nykyiset haasteet ja varmistaa täysipainoinen käyttöönotto;

167. korostaa, että on tarpeen arvioida henkilöresursseja ja kapasiteettivaatimuksia, kun otetaan huomioon kehotus valvoa oikeusvaltioperiaatetta ennakoivammin; korostaa komission asiaankuuluvien toimivaltaisten pääosastojen välisen koordinoinnin merkitystä;

Horisontaaliset suositukset

168. katsoo, että toimielinten välistä EU-tason vuoropuhelua ja yhteistyötä oikeusvaltion alalla olisi vahvistettava; pitää valitettavana, että komissio ja neuvosto ovat toistaiseksi torjuneet parlamentin tarjouksen tehdä toimielinten välinen sopimus demokratiasta, oikeusvaltioperiaatteesta ja perusoikeuksista; vahvistaa halukkuutensa jatkaa keskusteluja tästä sopimuksesta ja korostaa lisäarvoa, jota jäsennelty ja ennakoitava kehys toisi; korostaa, ettei toimettomuutta voida perustella väittämällä, että tällainen sopimus olisi liian jäykkä; kehottaa etsimään käytännön ratkaisuja, jotta yhteistyötä voitaisiin parantaa jo nyt; kehottaa neuvostoa tekemään oikeusvaltiota koskevasta vuoropuhelustaan osallistavamman kutsumalla siihen muiden instituutioiden, kuten Venetsian komission ja parlamentin, edustajia; painottaa, että EU:n laajennetun välineistön vaikuttavuus vaatii, että sitä sovelletaan yhdenmukaisesti ja yhtenäisesti kaikissa toimielimissä;

169. ehdottaa, että kunnes demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskeva EU:n mekanismi perustetaan toimielinten välisellä sopimuksella, EU:n toimielimet jatkavat tämän alan yhteistyömekanismien kehittämistä ottamalla käyttöön oikeusvaltioperiaatetta koskevan vuotuisen syklin, joka on jäsennelty eri vaiheisiin, jotta parannetaan jatkuvuutta, koordinointia ja vaikuttavuutta toimielinten välillä, joka on suunniteltu siten, että se voidaan asteittain laajentaa kattamaan kaikki SEU 2 artiklassa

vahvistetut arvot, ja jolla varmistetaan kattava ja johdonmukainen lähestymistapa niiden suojeluun;

170. muistuttaa, että suositusten olisi oltava oikeassa suhteessa havaittuihin ongelmiin, riittävän täsmällisiä, jotta jäsenvaltiot voivat toteuttaa konkreettisia ja toteuttamiskelpoisia jatkotoimia, ja niitä olisi arvioitava järjestelmällisesti myöhemmissä kertomuksissa; kehottaa noudattamaan tasapainoisempaa, avoimempaa ja uskottavampaa lähestymistapaa, jotta voidaan varmistaa yhdenvertainen kohtelu ja tehokkaat jatkotoimet; korostaa, että komission lähestymistavan johdonmukaisempi soveltaminen, erityisesti tuomalla esiin suositukset, joita ei ole pantu täytäntöön useiden syklien aikana, lisäisi seurantakehyksen avoimuutta, tarkkuutta ja uskottavuutta;

171. painottaa, että tulevaisuudessa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota niihin jäsenvaltioihin, joissa komissio on havainnut vakavia ja järjestelmällisiä loukkauksia, ja kehottaa komissiota nostamaan tällaiset tapaukset selvästi esiin suosituksissaan;

172. kehottaa jälleen komissiota laajentamaan kertomuksen soveltamisalaa siten, että se kattaa kaikki SEU 2 artiklan näkökohdat;

173. kehottaa komissiota sisällyttämään tuleviin oikeusvaltiokertomuksiinsa kansalaisyhteiskuntaa koskevan pilarin ja kaikenlaisen vihan ja syrjinnän torjuntaa koskevan pilarin perusoikeuskirjan 21 artiklan mukaisesti;

174. kehottaa komissiota sisällyttämään tuleviin oikeusvaltiokertomuksiinsa akateemisen ja taiteellisen vapauden suojelun sekä toimenpiteet, joilla torjutaan kotimaisten tai ulkomaisten toimijoiden disinformaatiota verkkoalustoilla, tiedotusvälineiden vapautta koskevaan pilariin; kehottaa lisäksi komissiota sisällyttämään oikeusjärjestelmiä koskevaan pilariin viharikosten kirjaamisen ja seurannan;

175. kehottaa jälleen ottamaan käyttöön laajempia indikaattoreita, kuten perusoikeudet, sukupuolten tasa-arvo, vähemmistöjen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien suojelu sekä kansainvälisen oikeuden noudattaminen;

176. palauttaa mieliin, että vähemmistöjen suojelu kuuluu Kööpenhaminan liittymisperusteisiin; korostaa, ettei EU:n tasolla ole oikeudellisia suojatoimia, joilla varmistettaisiin, että jäsenvaltiot noudattavat liittymisprosessin aikana tehtyjä sitoumuksia vähemmistöjen suojelusta;

177. kehottaa komissiota varmistamaan, että vaalien luotettavuutta arvioidaan yhdenmukaisemmin ja kattavammin hallitusjärjestelmän osien keskinäistä valvontaa koskevassa pilarissa ja kaikissa maakohtaisissa luvuissa kattaen oikeudellisen ja institutionaalisen

kehyksen, sen käytännön täytäntöönpanon ja keskeiset riskit; korostaa tarvetta valvoa korruptiota, valtion varojen väärinkäyttöä ja vaalien manipulointia; kehottaa tekemään järjestelmällistä yhteistyötä Venetsian komission, Etyjin / demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston ja muiden asiaankuuluvien kansainvälisten elinten kanssa ja ottamaan niiden suositukset asianmukaisesti huomioon oikeusvaltiokertomusten arvioinneissa ja maakohtaisissa suosituksissa;

178. panee merkille, että Venetsian komission päivitetyssä luettelossa oikeusvaltion arviointiperusteista todetaan, että tekoäly ja digitaaliteknologia voivat parantaa julkishallinnon ja oikeusjärjestelmien tehokkuutta ja saavutettavuutta; korostaa samalla, että jos viranomaiset käyttävät näitä teknologioita ilman selkeää oikeusperustaa, ihmisen suorittamaa valvontaa ja tiukkoja suojatoimia, se voi aiheuttaa merkittäviä riskejä oikeusvarmuudelle, yhdenvertaisuudelle lain edessä, avoimuudelle ja tehokkaalle oikeussuojalle; kehottaa komissiota puuttumaan näihin riskeihin ja varmistamaan, että tekoälyjärjestelmien käyttöönotossa noudatetaan kaikkia oikeusvaltioperiaatetta koskevia vaatimuksia, mukaan lukien avoimuus, vastuuvelvollisuus, syrjimättömyys, oikeasuhteisuus ja tehokkaat oikeussuojakeinot;

179. kehottaa komissiota käymään jäsenneltyä vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan sekä demokratian, oikeusvaltion ja perusoikeuksien alalla toimivien riippumattomien valvontaelinten ja instituutioiden kanssa ja kuulemaan niitä laajasti, kun se laatii oikeusvaltiokertomusta;

180. kehottaa komissiota tekemään jäsenvaltiovierailut käymällä mahdollisuuksien mukaan paikan päällä virtuaalivierailujen sijaan, koska paikan päällä voitaisiin saada kattavampi ja paremmin asiayhteyteen sidottu kuva paikallisesta tilanteesta;

181. painottaa paikallis- ja alueviranomaisten keskeistä roolia demokratian toiminnassa ja osana oikeusvaltion perustana olevaa hallitusjärjestelmän osien keskinäisen valvonnan järjestelmää; toteaa, että paikallis- ja alueviranomaiset ovat etulinjassa ja käsittelevät suoraan haasteita ja ongelmia, jotka saattavat vaikuttaa oikeusvaltioon ja perusoikeuksien toteuttamiseen; korostaa, että on tärkeää estää aiheeton puuttuminen paikallis- ja alueviranomaisten toimintaan ja turvata niiden riippumattomuus, joka suojataan SEU 4 artiklan 2 kohdassa ja 5 artiklan 3 kohdassa, joissa alueellinen ja paikallinen itsehallinto tunnustetaan osaksi jäsenvaltioiden perustuslaillista identiteettiä, sekä perusoikeuskirjan 41 artiklassa, joka koskee oikeutta hyvään hallintoon;

182. on vahvasti sitä mieltä, että EU:n toimielinten on täytettävä oikeusvaltioperiaatetta koskevat velvoitteensa, ja korostaa, että EU:n uskottavuuden ja legitimiteetin turvaamiseksi on olennaisen tärkeää arvioida, noudattavatko EU:n toimielimet SEU 2 artiklassa

vahvistettuja arvoja, myös siltä osin kuin on kyse unionin sisäisestä johdonmukaisuudesta näiden arvojen kunnioittamisessa kaikissa sen politiikoissa ja ulkoisissa toimissa; katsoo, että EU:n toimielinten on näytettävä esimerkkiä tiukkojen oikeusvaltionormien noudattamisessa; arvostelee sitä, että komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus ei kata oikeusvaltiotilannetta EU:n toimielimissä; pyytää sisällyttämään tuleviin oikeusvaltiokertomuksiin luvun siitä, miten EU noudattaa oikeusvaltionormeja, perustuen riippumattomaan arviointimekanismiin;

183. kehottaa neuvostoa tekemään oikeusvaltiovuoropuhelustaan, 7 artiklan mukaisesta prosessista sekä ehdollisuusasetuksen soveltamisesta täysin avointa, vuorovaikutteista ja tulossuuntautunutta muun muassa antamalla yksityiskohtaisia päätelmiä ja antamalla palautetta komission ja parlamentin havainnoista; pitää valitettavana sitä, että neuvosto ei ole kyennyt edistymään merkityksellisellä tavalla käynnissä olevassa SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisessa menettelyssä, ja katsoo, että jos neuvosto lykkää toimia yhtään enempää, se merkitsee sitä, että neuvosto itse rikkoo oikeusvaltioperiaatetta;

184. kehottaa neuvostoa varmistamaan, että SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaiset kuulemiset järjestetään vähintään kerran kullakin puheenjohtajakaudella; korostaa kuitenkin, että tätä vähimmäistiheyttä ei pidä tulkita enimmäismääräksi eikä tällaisia kuulemistilaisuuksia saisi pitää pelkkänä ”rasti ruutuun” -menettelynä, jonka avulla puheenjohtajavaltio voi täyttää velvollisuutensa järjestämällä yhden virallisen kokouksen ilman mielekkäitä jatkotoimia; kehottaa neuvostoa julkaisemaan kunkin kuulemisen jälkeen kattavan pöytäkirjan ja antamaan konkreettisia suosituksia ja määräaikoja niiden täytäntöönpanolle; painottaa, että parlamentin olisi osallistuttava täysipainoisesti kaikkiin SEU 7 artiklaan liittyviin menettelyihin; korostaa, että vaikka yksimielisyyttä ei saavutettaisi, tämä ei estä neuvostoa edistämästä menettelyä erityisesti hyväksymällä asianomaiselle jäsenvaltiolle eli Unkarille osoitettuja konkreettisia suosituksia, ja painottaa, että prosessia ei pitäisi typistää säännöllisin väliajoin järjestettäviksi kuulemistilaisuuksiksi, joita järjestetään ilman merkittäviä jatkotoimia tai konkreettisia tuloksia;

185. toistaa 25. marraskuuta 2025 antamassaan päätöslauselmassa ehdotuksesta neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja, esittämänsä havainnot ja suositukset; panee merkille, että komissio on käynnistänyt rikkomusmenettelyn Unkaria vastaan, koska se ei ole noudattanut useita eurooppalaisen medianvapaussäädöksen säännöksiä eikä audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin tiettyjä vaatimuksia; korostaa, että julkisasiamies Juliane Kokott katsoi asiassa C-829/24, komissio

v. Unkari, antamassaan ratkaisuehdotuksessa, että Unkari oli rikkonut EU:n oikeutta hyväksymällä kansallisen suvereniteetin suojelua koskevaa lainsäädäntöä, joka voi heikentää unionin perusperiaatteita erityisesti ulkomaiselta poliittiselta puuttumiselta suojautumisen osalta; korostaa, että julkisasiamies Tamara Ćapeta ehdotti asiassa C-225/24, parlamentti v. komissio, antamassaan ratkaisuehdotuksessa, että unionin tuomioistuin kumoaa komission päätöksen lopettaa Unkarille tarkoitettujen EU:n varojen maksamisen keskeyttäminen, ja toteaa, että kyseinen komission päätös herätti huolta oikeusvaltioperiaatetta koskevan ehdollisuuden noudattamisesta;

186. kehottaa komissiota vahvistamaan yhteyttä ennaltaehkäisevien ja reaktiivisten välineiden välillä ja hyödyntämään kaikkia käytettävissä olevia välineitä oikeusvaltioon liittyviin puutteisiin puuttumiseksi, mukaan lukien rikkomusmenettelyjä, SEU 7 artiklaa, yleistä ehdollisuusmekanismia ja perusoikeuskirjan horisontaalisia mahdollistavia edellytyksiä;

187. suhtautuu myönteisesti Venetsian komission hyväksymään päivitettyyn luetteloon oikeusvaltion arviointiperusteista ja kehottaa komissiota ja neuvostoa sisällyttämään sen kokonaisuudessaan päätöksentekoprosesseihinsa; kehottaa komissiota tutkimaan tiiviimpää yhteistyötä Euroopan neuvoston kanssa Euroopan neuvoston ja EU:n oikeusvaltiosäännöstön edistämiseksi jäsenvaltioiden kanssa ja jäsenvaltioissa vuotuisen oikeusvaltiokertomuksen neljässä luvussa;

188. kehottaa komissiota varmistamaan täyden johdonmukaisuuden ja yhtenäisyyden kaikissa oikeusvaltioperiaatetta koskevissa raportointivälineissä, mukaan lukien vuotuinen oikeusvaltiokertomus, laajentumiskertomukset ja eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa annetut maakohtaiset suositukset; korostaa, että tarvitaan yhtenäinen menetelmä ja tiivistä koordinointia pääosastojen välillä;

189. kannustaa jäsenvaltioita edistämään oikeusvaltiokulttuuria tiedotuskampanjoiden, viestintäaloitteiden ja demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia käsittelevien kansalaisvalistusohjelmien avulla; korostaa väärän tiedon ja disinformaation mahdollista vaikutusta demokratian toimintaan ja perusoikeuksien suojeluun; kannustaa jäsenvaltioita kehittämään ja panemaan täytäntöön kattavia kansalaisvalistusohjelmia, joilla edistetään kaikenikäisten kansalaisten tietämystä demokraattisista instituutioista, oikeusvaltioperiaatteesta ja perusoikeuksista;

190. pyytää komissiota selvittämään, voitaisiinko kaikki oikeusvaltioperiaatteeseen tai perusoikeuksiin liittyvät kertomukset, kuten perusoikeuskirjan noudattamista koskevat vuosikertomukset tai Euroopan unionin perusoikeusviraston kertomus, julkaista samoihin aikoihin, jotta näistä kysymyksistä voitaisiin keskustella

samanaikaisesti; toteaa jälleen, että demokratian alalla tarvitaan samankaltaisia toimia; kehottaa komissiota varmistamaan, että sen havaintoja levitetään laajasti kaikissa jäsenvaltioissa;

Vuotuinen oikeusvaltioperiaatetta koskeva sykli

191. painottaa, että EU on kehittänyt kattavan joukon välineitä oikeusvaltioperiaatteen turvaamiseksi; korostaa, että on olennaisen tärkeää lisätä kaikkien EU:n toimielinten työn täydentävyyttä ja vastuuvelvollisuutta näiden välineiden täytäntöönpanossa; korostaa, että toistuva vetoaminen uusien välineiden tai menettelyyn liittyvien täydentävien elementtien tarpeeseen ei saa toimia verukkeena toimien toteuttamatta jättämiselle tai viedä huomiota jo käytettävissä olevien välineiden kaikkien mahdollisuuksien hyödyntämisestä; painottaa, että unionin oikeusvaltiokehyksen uskottavuus ei riipu yhä uusien mekanismien luomisesta vaan poliittisesta tahdosta ja toiminnallisista valmiuksista käyttää kaikkia olemassa olevien mekanismien tarjoamia mahdollisuuksia sekä siitä, että EU:n toimielimet itse noudattavat ja vaalivat oikeusvaltioperiaatetta kaikilta osin omissa toimissaan;

192. panee merkille, että komission puheenjohtajan unionin tilasta vuonna 2025 pitämässä puheessa mainitsema ehdotus yhdennetystä vuotuisesta oikeusvaltioperiaatetta koskevasta syklistä ja talousarviovälineiden ja oikeusvaltioperiaatteen välisen yhteyden vahvistaminen komission vuosien 2028–2034 monivuotisessa rahoituskehyksessä vastaavat parlamentin omia ehdotuksia ja tarvetta edistyä kaikkien nykyisten välineiden tehokkaassa ja johdonmukaisessa täytäntöönpanossa ja vahvistaa yhteistyötä EU:n toimielinten välillä;

193. kannustaa tekemään komission oikeusvaltiokertomuksen pohjalta parannuksia vuotuisen oikeusvaltioperiaatetta koskevan syklin jatkuvuuden, koordinoinnin ja vaikuttavuuden parantamiseksi:

    a) vahvistetaan tarkka päivämäärä, jolloin komission oikeusvaltiokertomus julkaistaan joka vuosi, mieluiten kesäkuussa, jotta voidaan parantaa ennustettavuutta ja mahdollistaa sekä komission että asiaankuuluvien sidosryhmien työn tehokas suunnittelu, samalla kun säädetään asianmukaisesta siirtymäkaudesta, jotta syklin nykyinen sisäinen aikataulu ei häiriinny ja jotta varmistetaan, että sille jää riittävästi aikaa ja resursseja;

    b) sisällytetään sen oikeusvaltioanalyysiin sekä yleisessä tiedonannossa että maakohtaisissa arvioinneissa viittauksia kansainvälisesti tunnustettuihin indikaattoreihin ja vertailukelpoisiin luotettaviin lähteisiin, jotka mahdollistavat määrällisemmän ja datavetoisemman arvioinnin ja edistävät avoimuutta, vertailtavuutta ja menetelmien yhdenmukaisuutta kaikissa EU:n oikeusvaltioperiaatteen seurantavälineissä;

c) otetaan huomioon EU:n oikeusalan tulostaulun merkitys vertailukelpoisten tietojen lähteenä;

d) turvataan puolueettomuus komission arvioinnissa ja sitä seuraavissa toimissa, kun käsitellään oikeusvaltioperiaatteeseen liittyviä ongelmia jäsenvaltioissa; varmistetaan puolueeton arviointiprosessi komissiossa ja otetaan asianomainen pääosasto mukaan kertomuksen laatimiseen; vahvistetaan komission yhteistyötä EU:n elinten ja kansainvälisten elinten kanssa, jotta se voi arvioida oikeusvaltioperiaatteen noudattamista ja vaalimista EU:n toimielimissä;

e) varmistetaan, että suositukset muotoillaan selkeästi ja tarkasti;

f) selvennetään suositusten laatimisessa käytettäviä menetelmiä;

g) erotetaan vakaviin ja järjestelmätason ongelmiin liittyvät suositukset muista havainnoista ja nostetaan näin esiin tilanteet, joissa voi olla vaarana, että oikeusvaltioperiaatetta rikotaan vakavasti ja järjestelmällisesti;

h) kytketään vakaviin ja järjestelmätason ongelmiin liittyvät suositukset varojen vapauttamiseen siten, että maksujen suorittamisen ehtona on osoitettavissa oleva edistyminen, joka todennetaan asianmukaisten seurantamekanismien avulla; määritetään selkeästi suositukset, jotka vaikuttavat EU:n taloudellisiin etuihin, ja seurataan niitä asianmukaisesti ehdollisuusasetuksen ja muiden talousarviovälineiden puitteissa;

i) arvioidaan aiempien suositusten täytäntöönpanoastetta ja tarvittaessa annetaan lisäksi uusia suosituksia; ei mitata arvioinnissa ainoastaan edistymistä suhteessa edelliseen raportointivuoteen vaan arvioidaan yleistä kehitystä alkuperäisen suosituksen julkaisemisen jälkeen, jotta täytäntöönpanolle määritetään selkeä lähtötaso;

j) sisällytetään jokaiseen oikeusvaltiokertomuksen maakohtaiseen lukuun erityinen osio unionin tuomioistuimen sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanosta;

k) Sisällytetään analyysiin erityinen osio EU:n lainsäädännön saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanosta, kun se liittyy oikeusvaltion turvaamiseen;

194. korostaa, että syklin myöhemmässä vaiheessa parlamentin on käytettävä kaikkia perussopimuksista johtuvia valtuuksiaan ja oikeuksiaan antamalla päätöslauselma vastauksena komission oikeusvaltiokertomukseen, toteaa, että tämä voisi tuoda konkreettista lisäarvoa, ja tätä silmällä pitäen ehdottaa parlamentin päätöslauselmasta seuraavaa:

a) se olisi annettava viimeistään maaliskuussa, jotta varmistetaan, että se voidaan ottaa asianmukaisesti huomioon;

b) siinä olisi hyödynnettävä paremmin nykyisiä rakenteita, erityisesti DRFMG:tä, jotta komission määrittämien ongelmien perusteella voitaisiin järjestää kuulemisia ja virkamatkoja, joilla voitaisiin sitten tukea komission kertomuksen laatimista;

c) siinä olisi koottava yhteen komission kertomuksesta, DRFMG:n seurantatoimista, neuvoston vuotuisista vuoropuheluista ja kansalaisyhteiskunnan panoksista saadut tärkeimmät havainnot;

d) siinä olisi korostettava parhaita käytäntöjä, jotka on määritetty oikeusvaltioperiaatetta käsittelevässä vuotuisessa parlamenttien välisessä valiokuntakokouksessa, jotta jäsenvaltioita voidaan tukea tiettyjen suositusten täytäntöönpanossa;

e) siinä olisi arvioitava komission aiempien vuotuisten suositusten täytäntöönpanoa peräkkäisinä vuosina ja tunnistettava suuntauksia ja myönteisiä tai kielteisiä kehityskulkuja;

f) siihen olisi sisällyttävä syväluotaava analyysi kaikista maista, joiden osalta on käynnistetty 7 artiklan mukainen menettely tai joiden osalta komission raportoinnissa on havaittu oikeusvaltioperiaatteeseen liittyviä vakavia ja järjestelmätason huolenaiheita;

195. pyytää, että syklin loppuvaiheessa komissio paitsi esittelee vuotuisen oikeusvaltiokertomuksen kesäkuun täysistunnossa myös antaa jonakin toisena ajankohtana jäsennellysti jatkotietoja siitä, miten parlamentin päätöslauselma ja suositukset on otettu huomioon; kehottaa sitä lisäksi käymään kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan kanssa erityisen keskustelun näistä jatkotiedoista;

196. pyytää neuvostoa ottamaan asianmukaisesti huomioon komission oikeusvaltiokertomuksessa esitetyt havainnot ja suositukset sekä sen johdosta hyväksytyn parlamentin päätöslauselman; painottaa, että nämä päätelmät ja suositukset olisi otettava asianmukaisesti huomioon neuvoston keskusteluissa ja jatkotoimissa ja sisällytettävä järjestelmällisesti SEU 7 artiklan mukaisten käynnissä olevien menettelyjen arviointiin;

°

° °

197. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle.